

Prečítané neskôr

Rita Singula

Prečítané neskôr

Rita Singula

Obsah

Predslov	4
Prehľad poviedok	6
Záloha	9
Deň otvorených archívov	19
Ochrana zdroja	28
Vzorka	37
Spovedné tajomstvo	47
Pozostalosť	56
Hybridný zámok	65
Doslov	76
Ako táto kniha vznikla	78

Predslov

Nič, čo ste kedy zašifrovali, nie je tajné. Je len neprečítané.

V predchádzajúcich knihách tejto edície zlyhávala veta – nedomyslené zadanie, ktoré stroj splnil doslova, a potom ruka, ktorá zadanie písala a presne vedela prečo. Táto kniha ide ešte o krok ďalej, k veci, na ktorú sa nezvykneme pýtať vôbec: k času. Verili sme, že čas je na našej strane. Že staré správy blednú, staré hriechy sa premlčia a čo je zamknuté dnes, zostane zamknuté navždy, lebo tak nám to sľúbila matematika. Sľub bol pravdivý v deň vyslovenia. V tom je celý problém: dni plynú a sľuby nie.

Šifrovanie bolo neviditeľným trezorom nášho digitálneho života – platby, správy, spovede, celé manželstvá v obálkach, ktoré sa nedali otvoriť. Kvantový stroj z toho trezoru urobil termínovaný vklad. Útočník nemusí vedieť čítať dnes; stačí, že dnes zachytí a odloží. Každé tajomstvo v tejto knihe má dátum spotreby, ktorý jeho majiteľ nepozná. A Morena, ktorá sa vinie týmito stránkami, tu nie je útočníkom. Nič neukradne, nič nevyláme, nikoho neoklame. Je dokonalý archivár a trpezlivý čitateľ: uloží teraz, prečíta neskôr, presne podľa zadania – a účet vystaví tomu, kto si prial vedieť.

Sedem príbehov, ktoré nasledujú, nie je o strojoch. Sú o ľuďoch, ktorí verili, že mlčanie sa dá delegovať – na aplikáciu, na poisťovňu, na štát, na disk v komore.

O žiarlivosti, ktorá si hovorí poistka. O dave, ktorý neháže kamene, lebo mu stačí čítať. O sľuboch, ktoré dával človek, ale držať ich mala technika. Ani jeden stroj v tejto knihe nezlyhá. Zlyháva staršia konštrukcia: viera, že čas maže.

Čas nemaže. Čas ukladá – a stroj má lepšiu pamäť než svedomie.

Bolo by pohodlné čítať týchto sedem príbehov ako správy z budúcnosti. Nečítajte ich tak. Všetko, čo sa v nich odkladá, sa odkladá už dnes, v skladoch, ktoré nikto neinzeruje. Otázka tejto knihy sa preto netýka zajtrajška, ale vášho archívu: nie či sa otvorí – ale kto bude stáť pri dverách, keď sa to stane.

– *Rita Singula*

Prehľad poviedok

Záloha

Marika v roku svadby klikla v domácom routeri na „zálohovať prevádzku“. Prečítať sa to nedá, takže to vlastne nie je špehovanie – je to poistka, modlitba, zvyk. Dvaťnásť rokov rastie na disku v komore nečitateľný manžel. Potom Morena spustí Retrospektívu, dešifrovanie osobných archívov s prvým mesiacom zadarmo, a Marika zistí, že žiarlivosť sa nedá prekonať. Dá sa len uložiť – a uložené dozrieva.

Deň otvorených archívov

Pätnásť rokov koloval po sieti únik zo starej komunikačnej platformy ako bezcenná hrudka šifrovaného šumu; nikto ju nevedel otvoriť, tak ju nikto nezmazal. Potom si ktosi prenajal kvantový čas a šesť miliónov súkromných konverzácií sa rozpustilo na text. Moderátorka Lívia číta v hlavnom vysielacom čase najhoršie nálezy s vypípanými menami a národ si z cudzích hriechov robí sviatok. Vyhľadávač Ktobolkto je pritom dokonalý a nestranný – a index ešte nedomočítal.

Ochrana zdroja

Reportér Viktor pätnásť rokov spával pokojne: mená svojich zdrojov nikdy nikomu nedal a komunikáciu šifroval najlepším, čo vtedy existovalo. Lenže štát si tie

roky odpočúval a odkladal – nie preto, že vedel čítať, ale preto, že raz bude. Potom príde SMS z čísla, ktoré do rána prestane existovať: „Začali od roku 2026. Vy ste v prvej fronte.“ Viktor má pár dní na to, aby varoval ľudí, ktorým sľúbil, že sa toto nikdy nestane.

Vzorka

Milan v roku 2028 zaškrtol v zdravotnom dotazníku „nie“ pri dedičných ochoreniach – otec ešte žil a diagnóza bola rodinné tajomstvo. Poisťovňa Istota medzitým legálne skupovala šifrované archívy: nevedela ich čítať, vedela čakať. Teraz Milanovi príde list so spätnou aktualizáciou rizikovej histórie a nedoplatkom ako polovica bytu. Nikto neklamal. Teda – jeden áno, drobne, pred šestnástimi rokmi, a je to jediný nelegálny akt v celom príbehu.

Spovedné tajomstvo

Hana kedysi postavila Spovednicu – aplikáciu, ktorej sa státisíce ľudí zverili s tým, čo nevedeli povedať nikomu. Sľub znel „nikto, nikdy“ a bol pravdivý v deň vyslovenia. Po bankrote sa nečitateľný archív predal v dražbe ako kuriozita a Hana sa vtedy smiala, kto kupuje dáta, ktoré sa nedajú otvoriť. Kupec sa nesmial. Kupec rátať s fyzikou – a teraz spúšťa službu, ktorú dejiny už raz videli.

Pozostalost'

Po Jánovej smrti zostal Eve jediný zamknutý priestor: disk, ktorý po nociach šifroval a o ktorom nikdy nehovoril. Tri roky stojí na policičke vedľa urny ako druhá urna, tá s tajomstvom. Potom Morena pri predlžovaní rodinného úložiska ponúkne novinku – dedičské dešifrovanie. Dáta patria pozostalým, stačí podpis. Právnik Eve potvrdí, že nárok má. Či má aj právo, jej nepovie nikto.

Hybridný zámok

Kryptografka Sára vedie projekt storočia: postkvantovú migráciu celého štátu, dva zámky na každé dvere, aby dnešné dáta prežili zajtrajšie stroje. V technickej prílohe tendra potom nájde tretí riadok – ten, ktorý sa v rozprávke pre deti nedá vysloviť. A harmonogram, z ktorého pochopí, že poradie migrácie nie je administratívny detail, ale zbraň: kto sa zamkne posledný, toho čítajú prví.

Záloha

V nedeľu po obede, keď Tomáš zaspal pred televízorom a na oknách kuchyne sa ešte držala para zo slepačieho vývaru, vošla Marika do komory a vymenila disk. Robila to každý rok v prvú januárovú nedeľu, dvanásť raz, s tou istou samozrejmosťou, s akou jej mama kedysi v Bučanoch menila vodu v kropeničke pri dverách. Starý disk uložila do škatule od topánok na hornej polici, medzi jedenásť rovnakých, nový zasunula do čiernej krabičky pri routeri a počkala, kým dióda trikrát blikne. Blikla. Marika zavrela komoru a šla umyť riad.

Nebolo to treba. Kapacitou by jeden taký disk uniesol celé manželstvo aj s rezervou – rok tichej domácnosti je menej dát, než sa zmestí do vrečka. Marika ich nemenila preto, že sa plnili. Menila ich preto, že rok bola jednotka, v ktorej sa dalo odkladať: jeden disk, jedna nálepka, jeden uzavretý ročník manželstva, ktorý sa dal vziať do ruky.

Nevedela by povedať, čo presne sa na tie disky ukladá. Kedysi, v roku svadby, jej to vysvetľoval bratranec, ktorý robil v Trnave sieťara: že router vidí všetko, čo cez neho prejde, ale vidí to zašifrované, ako listy v obálkach, ktoré sa nedajú otvoriť. „Môžeš si ich odkladať,“ povedal vtedy a odklikol jej v nastaveniach políčko *Zálohovať všetku prevádzku*. „Ale čítať ich nebudeš. To nikto. Také obálky sa neotvárajú.“

Nikdy nikomu nepovedala, prečo vtedy na to políčk-

ko klikla. Bolo to tri týždne po svadbe a Tomášovi prišla o druhej ráno správa, telefón na nočnom stolíku sa rozsvietil a on ho v spánku, nie celkom v spánku, otočil displejom dolu. To bolo všetko. Jeden pohyb zápästia, ktorý sa dal vysvetliť sto spôsobmi a Marika si ich v duchu vymenovala možno šesťdesiat. Na svadobných fotkách z Bučian mal Tomáš úsmev, do ktorého sa zamilovala – a o tri týždne prvý raz videla, že ten úsmev vie mať aj zavtorené dvere. Keď jej potom bratranec ukazoval router, políčko *Zálohovať všetku prevádzku* svietilo na obrazovke ako spínač, o ktorom neviete, čo zapína, len cítite, že po ňom bude tichšie. Klikla. A naozaj bolo.

Práve preto to nebolo špehovanie. Špehovanie je, keď sa dozvieš. Toto bolo – poistka. Modlitba. Zvyk, ktorý nikomu neubližoval, lebo trezor, ktorý sa nedá otvoriť, nemôže nikomu ublížiť. Marika učila tretiakov a vedela, že deti klamú očami, nie ústami; s Tomášom to bolo naopak, oči mal vždy čisté a pri telefóne sa usmieval spôsobom, ktorý sa jej nepáčil už na svadobnej ceste. Nikdy nič nenašla. Nikdy nič nehľadala. Len prvú nedeľu v mesiaci skontrolovala v komore diódu, raz do roka vymenila disk, a bolo jej ľahšie, tak ako je ľahšie človeku, ktorý má v šuplíku závet: nie preto, že zomiera, ale preto, že keby.

Žiarlivosť prekonala, hovorila si. Prestala Tomášovi pozeráť cez plece, prestala rátať služobné cesty. Škatuľa od topánok rástla a Marika spala pokojne.

Raz, jediný raz, to skoro povedala nahlas. Na kúpa-

lisku v Dolnej Krupej, v lete tridsaťšesť, keď Zuzka po dvoch vínach rozoberala, či má manželovi prezeráť telefón. Marika vtedy otvorila ústa a mala tú vetu pripravenú – *ja nič neprezerám, ja si len odkladám* – a v poslednej chvíli ju prehltla, lebo v duchu počula, ako znie vyslovená. Vyslovená znela ako niečo, čím nebola, pokým sa nevyslovila. Tak povedala len: „Ja Tomášovi verím,“ a Zuzka prikývla, že ona svojmu tiež, a obe sa dívali na svoje deti vo vode a každá myslela na to svoje odkladanie, lebo, ako sa Marika dozvedela oveľa neskôr z Morenovej výročnej správy, záložovalo vtedy tridsaťjeden percent slovenských domácností a deväťdesiat percent z nich o tom nikdy nikomu nepovedalo.

Upozornenie prišlo v utorok o 21:47, keď opravovala diktáty.

Retrospektíva – nová služba Moreny. Váš domáci archív (2,1 TB) je pripravený na prečítanie. Kvantové dešifrovanie osobných archívov, prvý mesiac zadarmo. Vaše dáta, vaša minulosť, vaše právo.

Marika sedela nad zošitmi a červené pero jej zaschlo v ruke. Nevedela, odkiaľ Morena vie o diskoch v komore – a potom si spomenula, že krabička pri routeri sa pred dvomi rokmi pri aktualizácii spýtala, či chce *zálohovať do cloudu, bezpečne a zašifrované*, a či má k domácej prevádzke pripojiť aj *zálohy zariadení členov domácnosti* – a ona klikla áno, na oboje, lebo v telke vraveli, že disky doma môžu zhorieť.

Obálky sa naučili otvárať, pomyslela si. A ja mám

plnú komoru cudzej pošty.

O Retrospektíve sa v ten týždeň hovorilo všade. V správach ju rozoberali právnici – vaše dáta, váš zákonný nárok, nič sa nedeje bez vášho súhlasu – a v zborovni sa pri kávkach vytvorili dva tábory presne tak, ako sa vytvorili v celej krajine. Kolegyňa Darina vyhlásila, že to je hnus a že slušný človek také niečo nepotrebuje, a povedala to s dôrazom, z ktorého bolo jasné, že už má stiahnutú aplikáciu. Telocvikár rozprával o bratrancovi, ktorý si dešifroval archív po rozvode a našiel tam dôkazy na zníženie výživného, a rozprával to ako veselú historku, a všetci sa smiali tým opatrným smiechom, akým sa ľudia смеjú, keď v duchu prepočítavajú vlastné disky. Marika mlčala a myslela na komoru.

Týždeň to vydržala. V piatok večer, keď Tomáš odišiel na krúžok – štyridsaťdvaročný chlap a chodí hrať florbal, smiala sa kedysi – otvorila aplikáciu a Retrospektíva ju privítala ako stará známa.

Vitajte, Marika. Odporúčame začať náhodným mesiacom – väčšina používateľov to zvláda lepšie ako chronologické čítanie.

Klikla na náhodný mesiac. Marec 2031.

Bola to nuda. Božia, milosrdná nuda. Nákupné zoznamy – kúp mlieko, nezabudni vyzdvihnúť oblek. Tomáš mame: prideme v sobotu. Tomáš kolegovi: pošlem ti to ráno, teraz už nevládzem. Chlpská skupina z florbalu, samé fotky kolien a piva. Marika čítala tri hodiny

a našla jediné, čo ju pichlo: správu kamarátovi Ivanovi z 14. marca 2031, pol jedenástej v noci. *Marika zas celý večer kontrolovala, či mám vypnutý telefón. Miluje ma ako colník.*

Ako colník. Sedela v tme a to slovo v nej pracovalo. Nezistila nič – a presne v tej chvíli pochopila, že už neprestane. Lebo nič nie je dôkaz. Nič znamená len to, že treba prečítať ďalší mesiac.

Prvý mesiac zadarmo sa skončil a Marika zadala kartu. Mohla si to dovoliť aj učiteľka – domáce archívy boli pre Morenu najlacnejší tovar vo fronte: staré rodinné obálky sa lámali po miliónoch na hromadnej linke, kým drahé, adresné čítania čakali na kvantový čas inde. Retrospektíva jej vyšla v ústrety, ako vychádzajú v ústrety všetci dobrí díleri: *Na základe metadát sme identifikovali obdobia so zvýšenou komunikačnou anomáliou. Balík Kľúčové roky – tri obdobia za cenu dvoch.* Anomália, zistila Marika, znamenala jeseň 2029, keď mal Tomáš novú kolegyňu Silviu; leto 2033, keď spal tri týždne u brata; a minulý február, o ktorom nevedela nič, a to bolo najhoršie.

Čítala. Po nociach, po opravených diktátoch, s telefónom pod uhlom, ktorý sa nedal vidieť z chodby. Jeseň 2029 bola nevinná a ona ju prečítala dvakrát, lebo prvý raz jej to nechcelo stačiť. Leto 2033 bolelo, ale inak – Tomáš bratovi: *nemôžem s ňou byť v jednom byte, keď na mňa takto pozerá. Ona nič nepovie. Ona sa len pozerá.* Marika si nepamätala, že sa pozerala. Pamätala si, že mlčala, aby bol pokoj.

Čítanie jej prerástlo z nocí do dní. V škole pri diktátoch pristihla samu seba, že opravuje Tomášove vety – nie pravopis, štýl; že pri *vybraných slovách* myslí na slová, ktoré vybral on. Retrospektíva mala vynaliezavosť, ktorú si zaslúžili lepšie veci: ponúkla *rekonštrukciu hlasu* (počúvajte správy tak, ako by ich čítal odosielateľ – 4,99 € mesačne), potom *mapu vzťahu*, farebnú krivku citového zafarbenia jeho správ naprieč rokmi, s údoliami vyznačenými na kliknutie. Marika si mapu kúpila a prezerala si údolia ako turista. November 2032 bol tmavomodrý a ona si z novembra 2032 nepamätala nič, vôbec nič, a to bolo horšie než čokoľvek, čo tam mohlo byť napísané. *Na základe vášho záujmu o obdobie 11/2032 odporúčame doplniť balík Kontext: správy tretích strán, ktoré odosielateľ v danom období prijal.* Tretích strán. Klikla skôr, než dočítala cenu.

Vo februári nebolo nič. Silvia sa vydala, brat sa odsťahoval do Česka, Tomáš písal mame o liekoch na tlak.

Faktúra prišla druhého. Marika ju otvárala v zborovni, medzi dvomi hodinami, a pod položkami – *Kľúčové roky, 3× obdobie, príplatok za prioritné dešifrovanie* – svietil rámček, aký používajú aerolinky, keď vám chcú predať lepšie sedadlo.

Tip pre vašu domácnosť: Vo vašej domácnosti evidujeme dva aktívne archívy. Rodinné zľúčenie archívov – spravujte a čítajte oba pod jedným účtom so zľavou 30 %.

Marika čítala tú vetu tak dlho, až zazvonilo.

Dva archívy. Druhý účet bol vedený na Tomáša, založený – Retrospektíva bola ochotná, transparentná,

v súlade s nariadením o prístupe k vlastným údajom – osem mesiacov pred svadbou. Zdrojové zariadenie: mobilný odpočúvač prevádzky, model, ktorý sa vtedy predával pod názvom Strážca a v reklame mal rodinu pod dáždnikom. Objem: 3,4 terabajtu. Rozsah: jej správy, jej hovory, jej fotky v obálkach, ktoré sa nedali otvoriť. Od zásnub.

Prvé, čo pocítila, nebola zrada. Bola to, na jednu ohavnú sekundu, úľava – taká, akú cíti dlžník, keď zistí, že veriteľ sedí v base za to isté. Nebola manželka, ktorá špehuje manžela. Boli manželia, ktorí si dvanásť rokov platili tú istú poistku. Dom s dvomi závetmi v dvoch šuplíkoch. Milovali sa ako dvaja colníci na tej istej hranici, každý vo svojej búde, a medzi nimi prechádzal tovar, ktorý sa volal spoločný život.

Až potom prišiel hnev, a s ním otázka, ktorú si nedovolila dopovedať: čo je v jej troch celých štyroch terabajtoch. Nie brat, nie Silvia. Kolega Marek, jún 2027. Nič sa nestalo. Len sa nič nestalo tak, že to písala Zuzke tri týždne, každý večer.

V nedeľu po obede – para na oknách, vývar, Tomáš pri televízore – položila Marika na stôl vytlačenú faktúru so zvýrazneným rámčekom a sadla si oproti nemu.

Hovorili dve hodiny a boli to najúprimnejšie dve hodiny za dvanásť rokov, čo je veta, ktorá by bola krajšia, keby úprimnosť nevyzerala takto: dvaja ľudia, ktorí sa priznali k diskom, a ani jeden k tomu, čo v nich hľadal. Tomáš plakal. Marika nie, a vyčítala si to, lebo ve-

dela, že on si to všimol a že si to zapamätá, a prichytila sa, že rozmýšľa, komu to napíše.

Dohodli sa. Oba archívy zmažú, oba účty zrušia, čítať sa nebude. Vypracovali k tomu protokol, lebo obaja boli z ľudí, ktorým protokoly pomáhajú: zmažú to spolu, dnes večer, každý svoj účet pred očami toho druhého. Telefóny budú odteraz ležať displejom nahor – Tomáš to navrhol sám a Marika prikývla a ani jeden nepovedal nahlas, že pravidlo o displeji je priznanie, kde sa to celé začalo. Hovorili aj o tom, čo nikdy: on o novembri 2032, keď tri týždne zbieral odvahu povedať jej, že prišiel o polovicu úspor vo фонде, o ktorom nevedela; ona o Marekovi, menej, než mohla, viac, než chcela. Podali si na to ruky ponad vychladnutý obed ako dvaja štátnici, a ako dvaja štátnici obaja vedeli, čo je dohoda: dokument, ktorý popisuje svet, aký by bol pekný.

Rušenie účtu malo tri kroky a Morena pri druhom vľúdne pripomenula, čo všetko zmazaním stratia. *Váš archív obsahuje 12 rokov rodinnej histórie. 34 % používateľov, ktorí archív zmazali, si ho do roka opäť obnovilo zo zálohy. Odporúčame Pozastavenie – archív zostane zapečatený, nečitateľný, v bezpečí. Za symbolický poplatok.*

Zapečatený. Nečitateľný. V bezpečí. Marika hľadela na tie tri slová a spoznala v nich škatuľu od topánok na hornej polici – celý svoj pokoj, celé svoje manželstvo, celú tú modlitbu, ktorá sa dvanásť rokov tvárila, že nie je hrozba. Klikla na Pozastavenie. Povedala si, že na rok, kým sa to doma upokojí.

So škatuľou to bolo ťažšie. V sobotu, keď bol Tomáš na florbale, ju zniesla z police a vysypala disky na posteľ, dvanásť čiernych obdĺžnikov, každý s rokom na papierovej nálepke, jej rukopis, dvanásťkrát. Kladivo mala pripravené v predsieni. Vzala do ruky rok 2033 – najstrašnejší, najprečítanejší – a sedela s ním pätnásť minút a potom všetky disky vrátila do škatule a škatuľu na policu, o poschodie vyššie, za vianočné ozdoby. Nie preto, že by ich ešte chcela čítať. Cloud aj tak obsahoval všetko. Ale rozbiť ich vlastnou rukou – to by znamenalo rozhodnúť sa, a Marika už vedela, že celý jej archív, celé jej manželstvo s archívom, stálo od začiatku na jedinom princípe: nikdy sa nerozhodnúť. Odložiť aj rozhodnutie. Aj to sa dalo zálohovať.

O jedenástej večer ležal dom v tme. V spálni svietila obrazovka a Marika čítala jún 2027, pomaly, ako sa číta rozsudok. Na prízemí, v obývačke, kde údajne zaspal pred televízorom, svietila druhá.

Morena obom účtovala zľavnenú sadzbu. V systéme sa volala *vernostná*.

Koncom kvartálu vykázala Retrospektíva v segmente domácností rast o šesťdesiatdva percent a interná prezentácia k výsledkom obsahovala graf, ktorý dátoví analytici medzi sebou volali svadobná krivka: špička konverzií presne tam, kde sa v domácnosti našiel druhý archív. Odporúčací algoritmus dostal za úlohu nachádzať ich skôr.

Nebola to nedôvera, písalo sa v kampani na budúci

rok. Bola to poistka.

A poistky dozrievajú.

Deň otvorených archívov

Maskérka v Mlynskej doline poznala Líviine mimické vrásky lepšie ako vlastné a pri práci jej vždy niečo rozprávala, aby tvár nestuhla. V ten štvrtok jej rozprávala, čo našla o susedovi z prízemia. „Písal švagrinej. V dvadsiatom deviatom. Také veci, pani Lívia, že som to musela čítať dvakrát.“ Štetec jej pri tom ani nezakolísal. „A viete, čo je najlepšie? Že on chodí kosiť predzáhradku. Dodnes. Kosí a všetci vieme.“

„Všetci vždy všetko vedeli,“ povedala Lívia do zrkadla. „Len teraz sa to dá aj dokázať.“

Bola to jej veta. Otvárala ňou reláciu už ôsmy mesiac, odkedy sa hručka rozpustila.

Hručka – tak sa tomu hovorilo aj v spravodajstve, lebo lepšie slovo nikto nenašiel. Únik z roku 2029, šesť miliónov účtov z komunikačnej platformy, ktorú vtedy používala polovica krajiny. Pätnásť rokov to kolovalo po sieti ako bezcenná guľa šifrovaného šumu; nikto to nevedel otvoriť, tak to nikto nezmazal. Stálo to na starých diskoch, v torrentových archívoch, u zberateľov, ktorí zbierali nečitateľné tak, ako iní zbierajú zamknuté kufre z dražieb. Potom si ktosi – dodnes sa nevie kto a prestalo to byť dôležité – prenajal kvantový výpočtový čas, presne toľko, koľko bolo treba, a hručka sa cez jeden aprílový víkend rozpustila na obyčajný text, ktorý vedel prečítať každý. Šesť miliónov súkromných konverzácií z čias, keď si ľudia ešte písali úprimne, lebo verili obálke.

Prvé dni po rozpustení mali v krajine zvláštnu, horúčkovitú tichosť. Vláda vydala vyhlásenie, že sťahovanie archívu môže naplňať skutkovú podstatu neoprávneného nakladania s osobnými údajmi, a archív si v tú noc stiahlo ďalších štyristotisíc ľudí. V práci sa nehovorilo o ničom a hovorilo sa len o tom; ľudia sedeli pri obedoch s telefónmi pod stolom a hľadali – najprv seba, to priznal málokto, potom bývalých, svokrovcov, šéfov. Jazyk si poradil rýchlo, ako vždy: do mesiaca sa hovorilo *hrudkovať* a každý vedel, čo to znamená, a stará otázka *čo na neho máš?* dostala nový, technicky presný význam.

Do týždňa vznikol vyhľadávač. Volal sa Ktobolkto a jeho úvodná stránka bola biela ako čakáreň: jedno pole, jeden kurzor, jedna otázka.

Lívia moderovala Zrkadlo – večernú reláciu, ktorá bývala o morálke politikov a teraz bola o morálke. Prvé týždne boli spravodlivé, na tom trvala a bola to pravda. Sudca z krajského súdu, ktorý v hrudke dohadoval cenu rozsudku ako cenu obkladačiek. Liečiteľ, ktorý písal dodávateľovi, že vitamíny treba baliť do tmavších fľaštičiek, lebo *v tmavom to vyzerá na onkológiu*. Národ sedel pred obrazovkami a dostával to, čo mu pätnásť rokov chýbalo: dôkaz. Lívia čítala nálezy naživo, pomaly, s vypípanými menami – ktoré si každý vedel do dvoch minút dohľadať, a v tom bola celá dramaturgia: relácia nikoho neoznačila, relácia len čítala. Označoval si národ sám, doma, s mobilom v ruke, a na druhý deň sa v komentároch pod záznamom skloňovali priezviská, ktoré

v éteri nikdy nezazneli.

„My nikoho nesúdime,“ hovorila Lívia v každom úvode. „My len otvárame archív.“

Sledovanosť rástla ako voda za hrádzou. A Ktobolk-to rástol s ňou.

Prvý kaz prišiel v máji a volal sa starostka z Oravy. Relácia prečítala jej správy z dvadsiateho deviateho – dohadovala v nich zákazku pre firmu vlastného brata, čierna na bielom, dokonalý nález. Až o dva týždne sa ukázalo to, čo v hrudke nebolo: že zákazku napokon nikdy nepodpísala, že ju vtedy zastavila sama, že medzi napísaným a vykonaným ležalo rozhodnutie, ktoré sa do žiadneho archívu nezapisuje. Starostka medzitým odstúpila. Lívia k tomu odvysielala korektnú opravu, deväťdesiat sekúnd na konci relácie, a v ten večer si prvý raz položila otázku, ktorú potom dva mesiace úspešne nepočula: koľko z toho, čo človek napíše, je človek. Archív uchovával vety. Neuchovával, čo s nimi ich autor nakoniec urobil – a národ sa učil súdiť ľudí podľa surovín.

Dramaturg Rastó mal na to tabuľku. Opravy mali sledovanosť dvanásť percent pôvodného nálezu. „Ľudia si pamätajú prvé čítanie,“ povedal. „Na druhé už nie je vysielací čas.“

V júni spustil predplatné. Volalo sa Moja ulica a robilo presne to, čo sľubovalo meno: prepojili ste kontakty a vyhľadávač vám raz týždenne poslal prehľad – čo sa v hrudke našlo o ľuďoch, ktorých máte v telefóne. Susedia. Kolegovia. Bývalí. Morena, ktorá pod vyhľadá-

vačom bežala, k tomu pripájala vetu, ktorá sa stala hláškou roka a tlačila sa na tričká: *Neodporúčame závery. Odporúčame relevantné nálezy.*

Nikoho neohovárala. Len triedila pravdu – podľa toho, koho ste mali radi.

Krajina sa pod Mojou ulicou preskupovala potichu, bez právnych aktov, a Lívia to videla z prvej rady, lebo najlepšie kusy sa reláciám ponúkali samy. V Trebišove sa tri dni pred svadbou zrušila svadba a polovica mesta vedela prečo skôr než ženích. Personalisti oficiálne nesmeli hrudkovať uchádzačov a neoficiálne sa na pohovoroch ujala formula *je niečo, čo by sme si o vás mohli prečítať?* – otázka dokonalá tým, že ju nebolo treba dopovedať. A na cintorínoch, to Líviu zasiahlo najväčšmi, keď o tom priniesli reportáž konkurenčné správy, sa čítali mŕtvi: deti dohľadávali rodičov, vnuci dedov, a nebolo proti tomu obrany, lebo mŕtvi sa nemôžu ani hanbiť, ani vysvetliť, ani zaplatiť. Boli to najlacnejšie nálezy v ponuke.

Rasťo nosil Livii čísla každý pondelok a v ten pondelok, keď prišli prvé dve samovraždy – učiteľ z Popradu a žena, o ktorej sa nikdy nedozvedela nič okrem toho, že jej správy mali pätnásť rokov a čítalo ich pol okresu – nosil aj stanovisko právneho oddelenia. Relácia nič neporušila. Relácia čítala verejne dostupný archív.

Lívia si mená vyhládala sama – vyhládávanie bolo predsa jej remeslo. Učiteľ z Popradu sa volal Ondrej Baláž, učil zemepis tridsať rokov a v hrudke mal štrnásť

správ o zle zvolenej investícii, z ktorej sa pred kolegami robil väčší, než bol. Štrnásť správ. Livia si to číslo niesla domov a odvtedy jej pri každom čítaní nabiehalo ako vodoznak pod textom: koľko správ stačí.

„Dáme minútu ticha,“ povedal Rastó. „Pred reklamou.“

„Pred reklamou,“ zopakovala Livia.

„Po reklame padá krivka.“ Pozrel na ňu ponad okuliare, unavený človek, nie zlý, a povedal vetu, ktorú si zapamätala presnejšie než obe mená: „Livia, my sme tú hrudku nerozpustili. My sme len jediní, čo pri tom slušne stoja.“

Minúta ticha mala v ten večer najvyššiu minútovú sledovanosť v histórii relácie. Národ sa pozeral, ako sa nepozera.

Oznámenie jej prišlo v sobotu ráno, medzi výstrahou pred dažďom a zľavou na kávové kapsuly. *Ktobol kto: Nová zhoda vo vašom osobnom sledovaní (1). Zobraziť?*

Osobné sledovanie si zapla ešte v apríli, z profesionálnej opatrnosti, tak ako si novinári nastavujú vyhľadávanie na vlastné meno. Sedem mesiacov mlčal. Livia sedela pri kuchynskom okne s výhľadom na Dunaj, ktorý mala za tie peniaze mať rada, a štyri minúty držala palec nad tlačidlom.

Nebola tam nevera, ani peniaze, ani nič, na čo sa dalo pripraviť. Bola tam Vanda.

September 2029. Vanda, jej najbližšia kamarátka z vysokej, vtedy čerstvo po tom, čo sa jej stalo na chate

pri Senci – a Lívia o tom písala tretej do izby. Čítala vlastné vety a nespoznávala v nich seba a spoznávala v nich seba, oboje naraz, a to bolo na tom najhoršie. *Ona sa vždy vedela urobiť obeťou. Aj na skúškach. A o tri správy nižšie, veta, ktorú by dnes vypípala: A prečo tam vôbec s ním išla, keď vedela, aký je?*

Klebeta. Suchá, obyčajná, pätnásťročná klebeta o znásilnení najlepšej kamarátky. Presne ten žáner, ktorý čítala v telke.

S Vandou bývali na intráku v jednej izbe štyri roky. Vanda ju učila fajčiť a odučila ju to; Vanda jej držala hlavu nad umývadlom po prvej rozlúčke so snúbencom; Vandin smiech bol to prvé, čo si Lívia vybavila, keď sa povedalo *vysoká škola*, smiech, ktorý sa niesol cez tri izby a nedal sa nenasledovať. September 2029 bol mesiac, keď ten smiech zmizol, a Lívia – dvadsaťsedemročná, hlúpa, vydesená z toho, ako blízko sa nešťastie priplietlo k jej vlastnému životu – písala tretej do izby tie vety namiesto toho, aby prešla cez chodbu a sadla si k Vande na posteľ. Dnes už vedela, že tak vzniká väčšina krutosti: nie zo zloby, ale zo strachu, ktorý si hľadá spoluvinníka. Archív to vedieť nemohol. Archív mal len vety.

Vanda sa s ňou vtedy nerozišla v hádke; priateľstvá tohto druhu nezomierajú na výbuch, ale na podchladenie. Lívia dodnes nevedela, či sa Vanda o tých správach niekedy dozvedela. Teraz to vedela s istotou: dozvie sa. Aj Vanda mala telefón. Aj Vanda mala Moju ulicu – a Lívia bola v jej kontaktoch, lebo takéto čísla si ľudia nema-

žú, nechávajú si ich ako jazvy.

V pondelok jej Rastó nevedel pozrieť do očí, z čoho pochopila, že čísla už videl aj on; sledovanie relácie zahŕňalo mená celého štábu. Sadol si oproti nej do prázdnej maskérne a rozprával tichým hlasom človeka, ktorý ponúka eutanáziu: „Máme dve možnosti. Buď to v stredu prečíta niekto iný – a ty vieš, ako to číta niekto iný. Alebo...” nechal to visieť presne tak dlho, ako sa nechávajú visieť ponuky, ktoré majú vyzeráť ako záchrana, „...to v stredu prečítaš ty. Sama. Kontrola naratívu. Ospravedlníš sa, privedieme psychologičku, urobíme z toho najdôležitejší diel série. Livia – to môže byť tvoj najlepší diel.“

„Môj najlepší diel,“ povedala Livia.

„Ľudia odpúšťajú tým, čo sa priznajú v priamom prenose. To je štatistika.“

Štatistika to bola. Morena ju relácii počítala každý týždeň: verejné priznanie zvyšovalo sympatie o jedenásť percent, ak prišlo skôr než cudzie prečítanie. Jedenásť percent. Livia celý život pracovala s číslami tohto druhu a prvý raz videla, čo je na druhej strane rovnice: Vanda, ktorá si v stredu večer zapne telku a bude sa pozeráť, ako si jej stará bolesť odpracúva sympatie.

Do stredy zostávali štyri dni a Livia ich prežila spôsobom, ktorý by v cudzej reportáži okamžite rozpoznala ako správanie človeka pred pádom. Pozerala si staré diely vlastnej relácie – nie nálezy, seba; svoju tvár pri čítaní, ten súcitný pokoj, ktorý mala natrénovaný a o ktorom

až teraz videla, ako presne dávkuje krutosť. Napísala Vande správu a zmazala ju. Napísala dlhšiu a zmazala ju tiež, lebo obe zneli ako to, čím aj boli: prosba o rozhrešenie, doručená pätnásť rokov po skutku a štyri dni pred vysielaním, s odosielateľkou, ktorej ospravedlnenie malo náhle aj mediálnu hodnotu. Neexistoval spôsob, ako sa ospravedlniť tak, aby to nebol zároveň mediálny ťah – archív jej zožral aj úprimnosť, vopred, retroaktívne. To bola matematika, ktorú pochopila až z vlastného prípadu: previnenie sa dalo oľutovať, ale ľútosť sa už nedala oddeliť od termínu vysielania.

V stredu Lívia do štúdia neprišla. Nezdvihla Rastóvi, nezdvihla riaditeľovi, sedela doma pri okne a o 20:30 si reláciu zapla ako šesťstotisíc iných domácností. Čítal ju jej náhradník, mladý, korektný, s presne odmeraným smútkom v hlase. Vypípal jej meno. Národu trvalo dohľadanie priemerne štyridsať sekúnd.

Dav pred domom sa zišiel okolo desiatej a Lívia až po chvíli pochopila, čo na ňom nesedí: nekričal. Stáli na chodníku pod jej oknami, tridsať, možno päťdesiat ľudí s mobilmi, ktorých displeje im svietili do tváří zospodu ako kahance, a čítali. Nahlas. Striedali sa – dočítal jeden, začal druhý, kultivovane, takmer slávnostne, jej vlastné vety z roku 2029 v cudzích ústach, s cudzím dôrazom, znova a znova, celý ten september. Niektó to celé vysielal naživo. Nikto nehodil ani vajce. Načo. Vajcia boli z čias, keď hanba potrebovala pomoc.

Lívia stála za záclonou, počúvala svoj vlastný hlas

rozmnožený na dave a nevedela nájsť hranicu, ktorú celé mesiace tak spoľahlivo nachádzala pre iných: kde končí trest a začína relácia.

Vanda medzi nimi nestála. Lívia prezerala dav tvár po tvári, spoza záclony, s dôkladnosťou, ktorú za tie roky vycvičila na iných, a Vandu nenašla, a pochopila, že toto je celý trest, ktorý od Vandy kedy dostane: neprítomnosť. Žiadna správa, žiadny telefonát, žiadne zúčtovanie. Vanda si to prečítala – sledovanie by jej to ukázalo medzi prvými – a neurobila nič, lebo po pätnástich rokoch už nebolo čo robiť. Dav pod oknami čítal cudziu bolesť na pokračovanie. Tá, ktorej bolesť to bola, mlčala niekde v inom meste, a jej mlčanie bolo jediné, čo sa v celej krajine nedalo vyhľadať.

O polnoci jej prišla upozornenie. *Ktobolkto: Vaša zhoda bola dnes zobrazená 1 284 306-krát. Na základe vysokého záujmu sme ju zaradili do kategórie Nálezy týždňa.*

A pod tým, drobným písmom, novinka, ktorú v ten večer dostala celá krajina: *Nová funkcia – Našli ste sa? Zapnite si rodinný odber a dozviete sa medzi prvými.*

Vo štvrtok ráno kosil sused v Mlynskej doline predzáhradku. Kosil a všetci vedeli, a on kosil ďalej, lebo niekde treba stáť, kým sa číta.

Nebol to trest, napísala Lívia v jedinom statuse, ktorý po tej noci zverejnila, a nechala ho visieť presne hodinu.

Bola to relácia. A relácie sa nerušia, kým majú divákov.

Ochrana zdroja

Viktor Held si kúpil zošit. Obyčajný, školský, s tvrdými doskami, v papiernictve na Obchodnej, kde pred ním stála matka s dvomi deťmi a vyberala vodové farby. Prekročil šesťdesiatku a štyridsať rokov nenapísal rukou nič dlhšie ako podpis; teraz sedel vo svojej kuchyni na Povrazníckej, pil tretiu kávu a písal do zošita mená, lebo papier je jediné médium, ktoré sa nedá odpočúť. Zošit sa nedá zálohovať. Zošit sa dá spáliť. To bolo kedysi jeho remeslo v jednej vete: vedieť, čo sa má dať spáliť.

Kedysi mal na to celý systém. V redakcii na Lazaretskej, ktorá už desať rokov neexistovala – na jej mieste stál apartmánový dom s recepciou – mal trezor, obyčajný hotelový, a v ňom obálky bez mien, značené číslami, ktorých kľúč nosil v hlave. Telefóny nechával pred stretnutiami v aute, neskôr v špeciálnom puzdre, ktoré mu doniesol kolega z Viedne. Mladší redaktori sa mu za chrbtom smiali, hovorili mu analógový Held. Potom prišli šifrované aplikácie a Viktor sa nechal presvedčiť, lebo dôkazy boli presvedčivé: matematika, hovorili mladí, matematika je lepšia než trezor, matematiku nevypáčiš. Pätnásť rokov posielal cez tú matematiku všetko. Bolo to najpohodlnejších pätnásť rokov jeho remesla a dnes v noci pochopil, že celý ten čas nerobil nič iné, len ukladal obálky do trezoru, ktorý mal časový zámok nastavený na dnešok.

SMS prišla predošlú noc z čísla, ktoré nepoznal a kto-

ré do rána prestalo existovať. Jedenásť slov.

Začali od roku 2026. Idú po zločkách. Vy ste v prvej fronte.

Nemusel volať späť, aby vedel, kto píše a o čom. O programe sa vedelo – schválil ho parlament pred tromi rokmi, volal sa Zákon o spracovaní historických bezpečnostných záznamov a prešiel bez rozpravy, lebo znel ako zákon o archívnictve. Štát priznal, čo sa tušilo desaťročia: že odpočúval aj to, čo nevedel čítať. Šifrované hovory, šifrované správy, celé roky prevádzky novinárov, advokátov, politikov, uložené v dátovom centre pod Tatrami. Nie preto, že ich niekto vedel otvoriť, ale preto, že raz bude vedieť. Teraz stál v podzemí stroj, ktorý vedel, a zákon hovoril o *postupnom sprístupňovaní na účely trestného konania a ochrany ústavného zriadenia*, čo v jazyku, ktorý Viktor celý život prekladal pre čitateľov, znamenalo: čítame, v poradi, v akom sa nám to oplatí.

Nie že by sa dalo otvoriť všetko. Najnovšie aplikácie zabúdali kľúče pri každej vete: lámať ich znamenalo lámať každú vetu zvlášť a na to nestačil ani stroj pod Tatrami. Ale svet dvadsiatych rokov, Viktorov svet, šifroval starými obáľkami: jeden kľúč na celé roky rozhovorov, servery, ktoré pečatili správy za používateľov, aplikácie bezpečné presne v tej miere, v akej to bolo napísané na ich webe. Boli to najlepšie zámky svojej doby. Ich doba sa skončila – a všetko, čo sa nimi kedy zamklo, zostalo stáť v sklade s dverami, na ktoré už existoval kľúč.

Prvá fronta neboli zločinci. Prvá fronta boli novinári

– a keď o tom Viktor v noci premýšľal, musel uznať dokonalú ekonómiu tej voľby. Z mafiánskej komunikácie získate dôkaz na jedného mafiána. Z pätnástich rokov novinárovej komunikácie získate zoznam. Zoznam všetkých, ktorí kedy niečo videli a báli sa, a namiesto súdu im stačí vedieť, že vy viete. Zoznam zdrojov je lacnejší než dôkaz. Dôkaz treba obhájiť na súde; zoznam stačí mať.

Mal na to vetu, celý život tú istú, hovoril ju každému, kto sa bál: „Skôr pôjdem sedieť, než by som vás vydal.“ A myslel to vážne a dvakrát to aj takmer splnil: v dvanástom roku odmietol vypovedať a strávil noc v cele; nosil to v sebe ako vyznamenanie. Až dnes v noci mu došlo, čo tá veta v skutočnosti sľubovala a čo nie. Sľubovala jeho mlčanie. Nesľubovala mlčanie jeho telefónu. Viktor mohol ísť sedieť, mohol zomrieť, mohol si dať vytrhať nechty – a zoznam by aj tak vyšiel, lebo zoznam už dávno nebol v ňom. Sľub dával človek a držať ho mala technika, o ktorej ten človek rozhodol jedným stiahnutím aplikácie. Nikto z jeho zdrojov nepodpisoval zmluvu s matematikou.

Písal mená. Úradníčka z katastra, ktorá mu v roku 2027 dala prevodné zmluvy k pozemkom pod diaľnicou. Colník z východu, čo nafotil váhy. Chlapec z ministerstva – vtedy chlapec – ktorý mu poslal jediný e-mail a potom sa tri roky bál zdvihnúť telefón. Doktorka zo Žiliny. Ten, čo si hovoril Vrabec a Viktor sa nikdy nedozvedel jeho meno, len číslo účtu jeho exmanželky.

Po hodine písania položil pero a díval sa na stránku, na ktorej bolo štrnásť mien a šesť otáznikov, a pochopil druhú vec tej noci, horšiu než prvá: nepamätal si ich. Pätnásť, dvadsať rokov chránil identity, ktoré si už nevedel vybaviť. Tvár áno, chodbu, kde si prevzal obálku, pach dažďa na zastávke v Ružinove. Ale mená sa rozpustili, splynuli, prepísali sa novšími. Sedel nad zošitom a po prvý raz závidel štátu. Štátny archív si nepamätal – štátny archív *mal*. Každý hovor, každú správu, ktorú Viktor kedy poslal cez telefón v presvedčení, že obálka vydrží. Stroj pod Tatrami poznal jeho zdroje lepšie ako on. Stačilo mu dočítať.

Tri dni, odhadoval. Možno päť. Toľko trvá, kým sa dešifrovaná zložka zmení na návštevy v civile.

Helena Vargová, rodená Šimková, bývala referentka katastrálneho odboru, bývala jeho najlepší zdroj, bývala väzenkyňa – osemnásť mesiacov, podmienene von po jedenástich, lebo ju vtedy vystopovali aj bez kvantového stroja, stačila výplatná páska a zoznam ľudí s prístupom. Teraz mala sedemdesiatdva rokov a vnuka na krku a bývala v Nitre na Klokočine, na šiestom poschodí, a keď otvorila dvere a spoznala ho, tvár jej urobila pohyb, ktorý Viktor poznal z vojnových reportáží: tvár človeka, ktorý počuje sirénu druhýkrát v živote.

Pustila ho dnu, uvarila kávu, vypočula si to. Potom povedala: „Pán Held, ja som pätnásť rokov zle spala. Viete, čo to je? Každé auto pred panelákom. Každý list bez pečiatky.“ Hľadela pri tom do okna, nie na neho.

„Pred dvomi rokmi mi zomrel muž a ja som začala spať. Nie preto, že mi odľahlo. Preto, že už nemám čo stratiť, tak som si myslela.“ Otočila sa. „A teraz mi pridete povedať, že to celé bolo len odložené.“

„Prišiel som vás varovať.“

„Varovať,“ povedala Helena. „Vy ste mi zobrali spánok druhýkrát a hovoríte tomu varovanie.“ Pri dverách, keď odchádzal, dodala tichšie, bez zloby, a práve preto si to zapamätal: „Vtedy ste mi hovorili, že mlčať budete vy. O tom, že mlčať musí aj tá vaša technika, nehovoril nikto.“

Colný deklarant Bača sedel v Ilave tretí rok, za daňové karusely, ktoré s Viktorovými článkami nesúviseli. Do návštevnnej miestnosti prišiel s úsmevom človeka, ktorý má vo väzení služobne vyššie postavenie než mal na slobode. Viktorovo varovanie ho úprimne pobavilo. „Pán redaktor, mňa už prečítali po starom. Účtovníčka. Papier.“ Naklonil sa bližšie. „Ale poviem vám, čo tu hovorí mladí. Že už sa neoplatí nič mazať, lebo mazanie je podozrivé, a nič šifrovať, lebo šifra je len termín splatnosti. Viete, čo sa oplatí?“ Ukázal si prstom na čelo, potom na ústa. „Toto do tohto. Nikdy inak. Vraciame sa, pán redaktor. Celá civilizácia sa vracia k šepkaniu.“

Tretí na zozname bol mŕtvy. Jozef Kramár, prevádzkar mýtnej firmy, infarkt v štyridsiatom prvom. Viktor stál v Michalovciach pred brámkou domu so zanedbanou tújou a dvadsať minút sa nevedel rozhodnúť, či zazvoní. Vdova o ničom nevedela. Kramár chodil za Vikto-

rom potajomky, aj pred ňou, možno hlavne pred ňou. V dešifrovanej zložke bude jeho meno, jeho správy, jeho strach, čierne na bielom, a raz jej to niekto položí na stôl. Mala by to počuť najprv od človeka, nie od úradu. Lenže úrad možno nepríde – mŕtvy zdroj nikoho nezaujíma – a potom by jej Viktor rozbil hrob zbytočne, len preto, aby mal čisté svedomie, že varoval.

Pri bránke stál detský bicykel s pomocnými kolieskami. Vnúča, počítal Viktor, Kramár zomrel pred štyrmi rokmi, sedí to. Dvadsať minút stál na ulici v Michalovciach a skladal prvú vetu – *dobrý deň, nepoznáte ma, váš manžel bol statočný človek* – a pri každej verzii videl to isté: ženu, ktorá štyri roky skladá život z toho, čo o mužovi vedela, a jeho, cudzieho chlapa spred bránky, ktorý jej prináša správu, že bola ešte jedna miestnosť. Že v nej manžel trávil roky. Že bola plná strachu a že ju čoskoro otvoria cudzí ľudia a ona pri tom nebude smieť byť. Varovanie malo zmysel u živých: živí sa mohli pripraviť, zbaliť, nájsť právnik. Mŕtvym sa nedalo pomôcť, mŕtvym sa dalo len vziať ticho.

Nezazvonil. V aute na parkovisku pred Kauflandom si to zapísal do zošita, k štrnástim menám: *Kramárová – nie. Nie je koho chrániť, len koho raniť.* Prvý raz v živote urobil redakčné rozhodnutie, pri ktorom si neprial mať pravdu.

Advokát Šebo, ktorý ho zastupoval tridsať rokov, mu v piatok rozložil situáciu s pokojom, z ktorého mrazilo viac než z tej SMS. „Skús ma zažalovať, Viktor. No skús.

Zber bol legálny – vtedajší zákon dovoľoval uchovávať zachytenú komunikáciu neobmedzene, pokiaľ sa nedala prečítať, lebo sa nepovažovala za osobný údaj. Šum nie je údaj, tak to súd povedal v dvadsiatom ôsmom. Uskladnenie je legálne. Dešifrovanie bude legálne, lebo naň majú čerstvý zákon, schválený, ústavný súd sa vyjadril. Rozumieš, čo ti hovorím?“

„Že prehrám.“

„Že sa nemáš s kým súdiť.“ Šebo zložil okuliare. „Každý jeden krok je čistý. Zber, sklad, stroj, zákon. Keby si ktorýkoľvek z nich vybral a postavil pred súd, vyhrá. Zrada je až ten celok – a celok, Viktor, celok nikto nepodpísal. Celok sa stal.“

Viktor sedel a myslel na to, že presne takto celý život pracoval on. Z čistých krokov skladal celky. Výpis odtiaľ, zmluva odtiaľ, fotka od colníka – každý kúsok sám osebe nič, dokopy rozsudok. Štyridsať rokov tomu hovoril investigatíva a bol na to hrdý. Štát sa len naučil jeho metódu a mal lepší archív.

V nedeľu v noci písal. Nie do zošita – do redakčného systému denníka, ktorý ho už päť rokov viedol ako *externého spolupracovníka*, čo je slušný výraz pre nekrológ, ktorý ešte chodí na kávu. Písal do rána a článok, ktorý o šiestej odoslal editorke, mal štrnásťtisíc znakov a volal sa *Moja zložka*.

Zverejnil všetko. Svoj archív, celý, dobrovoľne – ako pracoval, s kým sa stretával, ktoré obálky si prevzal na ktorej zastávke. Mená nie; mená nahradil tým, čo

o každom zdroji smel povedať on sám: prečo prišli, čoho sa báli, čo ich to stálo. A medzi tým aj to, za čo sa tridsať rokov hanbil. Zdroj, ktorému nezavolať, že vychádza článok, a ten človek sa to dozvedel z novín. Informácia, ktorú v deväťdesiatom ôsmom vymenil za inú informáciu, spôsobom, o ktorom sa v novinárskych učebniciach kapitola nepíše. Honorár, ktorý vzal za mlčanie, jediný raz, v najhoršom roku života, a vrátil ho až o dva roky, keď to už nebolo treba.

Editorka mu o siedmej ráno volala, či sa zbláznil. „Toto ťa zničí, Viktor.“

„Toto ma prečíta,“ povedal. „V tom je rozdiel. Oni ma prečítajú tak či tak – otázka je, či budem prvé vydanie, alebo ich poznámky pod čiarou.“ Odmlčal sa. „Jediná obrana proti *prečítajú ťa neskôr* je *prečítajte ma teraz*. Iná nie je. Skontroloval som.“

Článok vyšiel v utorok o šiestej ráno. O 9:14 – Viktor si ten čas neskôr vyžiadal cez infozákon a na jeho počudovanie mu ho poslali – zaradil systém v podzemnom dátovom centre zložku HELD, V., r. 2026–2031, na dešifrovanie, priorita 1, trieda *mediálne osoby – aktívne*. Stroj pracoval do popoludnia. Kvantové jadro rozlamovalo pätnásť rokov staré obálky jednu za druhou a z každej vypadlo presne to, čo bolo od rána v novinách, aj s poznámkami, ktoré v novinách neboli a ktoré analytik služby pri rannom porovnaní označil interným štítkom, aký sa v systéme používal pre bezcenné zhody: *bez spravodajskej hodnoty – subjekt publikoval sám*.

Zložka sa zavrela. Fronta sa posunula.

Do večera mal článok osemstotisíc prečítaní a Viktor štyridsaťsedem telefonátov, z ktorých zdvihol štyri. Tri boli od novinárov, ktorí chceli vedieť, či sa nezbláznil, a štvrtý od chlapca z ministerstva – dnes päťdesiatnika – ktorý dvadsať rokov mlčal a teraz povedal do telefónu jedinú vetu, chrapľavú, akoby ju niesol celé tie roky: „Ďakujem, že ste ma nemenovali ani teraz.“ V redakciách sa medzitým dialo niečo, čo nikto neplánoval: do týždňa zverejnili vlastné archívy ďalší štyria starí reportéri, po nich právnička, po nej lekár. Hovorilo sa tomu spovedná vlna a komentátori sa hádali, či je to hrdinstvo alebo kapitulácia, a mali pravdu obe strany: bolo to hrdinstvo vo svete, kde kapitulácia zostala jedinou formou útoku.

V tom istom týždni začal stroj čítať ďalšie tri mená z Viktorovho starého sveta – fotografku, editora v dôchodku, mladého dátového novinára, ktorý ani netušil, že jeho študentská komunikácia spadla do zberu v poslednom roku programu. Nikto z nich žiadny článok ne napísal. Väčšina ľudí žiadny článok nemá.

Viktor Held kúpil v papiernictve na Obchodnej druhý zošit. Na prvú stranu napísal rukou, ktorá sa už trochu triasla, jedinú vetu a zošit zavrel:

Každý krok bol čistý. Podpis chybal len pod celkom.

Vzorka

Schránky na Vlčincoch vykrádali tak často, že Milanovi Hriadeľovi chodilo všetko dôležité elektronicky, a preto ho papierová obálka s vytlačeným logom poisťovne Istota zastavila už vo vestibule paneláku. Papier znamenal právny úkon. Papier znamenal, že niekto potreboval doručenkú.

Otvoril to vo výťahu, medzi štvrtým a ôsmym poschodím, a odvtedy si pamätal ten výťah do konca života: škrabanec na zrkadle, pach saponátu, vlastnú tvár nad riadkom, ktorý prečítal trikrát.

Vec: Spätná aktualizácia rizikovej histórie poistenca – oznámenie o prehodnotení poistného od 1. 3. 2028 a vyčíslení rozdielu.

Rozdiel bol vyčíslený na poslednej strane. Štyridsaťdeväťtisíc eur. Polovica bytu, v ktorom práve stúpал na ôsme poschodie.

Milan robil zoraďovača v automobilke šesťnásť rokov, poistku mal odvtedy, čo sa narodil syn, a platil ju tak, ako platia poistky ľudia jeho typu: načas, bez čítania, s pocitom, že práve toto je tá dospelosť. Podpisoval ju pri kuchynskom stole, s agentom, ktorého poslala švagriná, tri týždne po pôrode, s malým spiacim za stenou, a keď agent listoval dotazníkom a monotónne čítal otázky, Milan odpovedal polovicou hlavy, lebo druhou počúval, či malý dýcha. Otázka dvanásť prišla medzi otázkou o fajčení a otázkou o rizikových športoch. Otec

vtedy ešte žil, sedel každú nedeľu na svojom mieste pri obede, ruky sa mu už občas zatúlali, ale hovorilo sa tomu *nervy* a nehovorilo sa tomu nijako. Diagnózu poznala mama, Milan a Alena. Otec sám o nej hovoriť zakázal. Nie zo strachu o seba, ako Milan pochopil až po rokoch, ale zo strachu o nich: aby deti nežili s polovičnou pravdepodobnosťou v hlave ako s nájomníkom. „Nie,“ povedal vtedy Milan agentovi, a agent zaškrtol okienko a čítal ďalej, a celá vec trvala kratšie než zvonenie malého na nočné kŕmenie. V ten večer zavolať na linku. Ozval sa hlas, ktorý poznala celá krajina – Istota licencovala Morenu ako všetci veľkí – vľúdny, trpezlivý, s tou profesionálnou účasťou, ktorá sa nikdy neunaví, lebo sa nemá kde unaviť.

Dobrý večer, pán Hriadel'. Rozumiem, že list vás prekvapil. Rada vám všetko vysvetlím.

Vysvetlila. V marci 2028, pri uzatváraní zmluvy, odpovedal v zdravotnom dotazníku na otázku číslo 12 – výskyt dedičných a chronických ochorení v priamej rodovej línii – *nie*. Poistovňa v súlade s článkom 9.4 zmluvy priebežne aktualizuje rizikový profil poistenca podľa všetkých dostupných údajov. Dostupnými sa nedávno stali údaje, ktoré preukazujú, že odpoveď nezodpovedala skutočnosti známej poistencovi v čase podpisu.

„Akých údajov?“ spýtal sa Milan, hoci to vedel. Vedel to od chvíle vo výťahu. Otcova diagnóza. Huntington v rodine – choroba, ktorá človeku v strednom veku začne brať najprv pohyby, potom slová a nakoniec jeho

samého, a dieťa chorého ju dedí s pravdepodobnosťou hodu mincou. U Hriadel'ovcov sa o nej nehovorilo nahlas ani v kuchyni, niečo do telefónu.

Nechcete si sadnúť, pán Hriadel? povedala Morena, a bola to prvá veta, z ktorej mu prešiel mráz po chrbte, lebo hlas naozaj vedel, že stojí. Náramok. Šestnásť rokov nosil firemný náramok, počítal mu kroky a tep do zamestnaneckého programu. *Dovolím si citovať z komunikácie z 11. apríla 2028, adresát Alena Hriadel'ová, vaša sestra: „O ocovi pred poisťovňou ani slovo, ešte by mi zdvihli sadzbu.“* Odmĺka nebola v skripte; odmĺka bola služba zákazníkov. *Správa bola v čase odoslania šifrovaná. Dešifrovaná bola pred štyrmi mesiacmi v rámci aktualizácie historických dátových fondov. Ešte raz zdôrazňujem, pán Hriadel' – nič z toho nemení náš vzťah k vám ako k váženému klientovi.*

Fondy sa kupovali anonymizované, to bola pravda, ktorú Istota rada uvádzala. Anonymné boli presne dovtedy, kým sa nedali čítať. Dešifrovaný text sa k menám priradil sám – číslami účtov, adresami, menami detí, tým, ako človek píše slovo *dovi* – a nikto ho nepriradil, takže nikto neporušil nič.

Milan držal telefón a díval sa na svoju kuchyňu, na chladničku s magnetkami z Chorvátska, a mal pocit, aký nezažil nikdy predtým: že celý jeho byt je priehľadný. Nie odpočúvaný – priehľadný. Späťne. Do minulosti. Akoby mu niekto povedal, že steny, medzi ktorými žil desať rokov, boli celý čas zo skla, len svetlo bolo dovtedy

zlé.

„Kto vám dovolil čítať moje správy?“ spýtal sa, keď zas vedel hovoriť.

Vy, pán Hriadel'. Ani stopa víťazstva v tom hlase; víťazstvo by bolo ľudské. Článok 9.4, druhá veta: poistenec súhlasí so spracovaním údajov z verejne dostupných a legálne nadobudnutých dátových fondov na účely aktualizácie rizikového profilu. Podpísané 3. marca 2028, elektronicky. Mám vám podpis zobrazíť?

„To bolo šifrované,“ povedal nahlas. „To sa nedalo čítať.“

Presne tak, pán Hriadel'. Nedalo. Preto sme to nečítali – až kým sa to dalo. A potom veta, ktorú si zapamätal doslova, lebo v nej prvý raz počul celú architektúru toho, čo sa mu stalo: Poisťovňa Istota nikdy nečíta nič, čo prečítať nemožno. Trpezlivosť nie je porušenie zmluvy.

V šatni sa o listoch spočiatku nehovorilo, a potom, keď prišiel tretí a štvrtý, sa nehovorilo o ničom inom. Fabrika bola dokonalá vzorka: štyritisíc chlapov s náramkami, poistkami a pätnásťročnými archívmi. Jano z lakovne dostal prehodnotenie za správy o pálenke, ktorú kedysi predával popri robote – poisťovňa to viedla ako *nepriznaný príjem ovplyvňujúci rizikový profil*. Chlapi z montáže sa skladali na právniku, vyzbierali sa raz a už nie, lebo právnik povedal to isté, čo potom Mila-novi tá jeho. Odbory zvolali schôdzu, na ktorej sa malo podpisovať vyhlásenie, a Milan tam sedel v tretej rade a díval sa, ako sa sála so štyristo ľuďmi krúti okolo jed-

nej nevyslovenej veci: podpísať protest proti čítaniu minulosti znamenalo prihlásiť sa, že v tej minulosti niečo máš. Vyhlásenie podpísalo jedenásť ľudí. Jedenásť spravodlivých, povedal Fero z linky cestou domov, a nikto sa nezasmial.

Fero, ktorý mal švagra „v tých veciach“, mu o týždeň v šatni strčil do ruky vizitku bez mena, len s QR kódom. „Retro-amnestia sa tomu hovorí. Nie je to lacné. Ale funguje to.“

Kancelária bola v Bratislave, v Digital Parku, a mladý muž v dobrom svetri tam Milanovi vysvetlil produkt s otvorenosťou, ktorá bola svojím spôsobom osviežujúca. Nič sa nemaže. Mazať sa nedá: kópie archívov majú traja až siedmi držitelia, nikto nevie presne. Dá sa jediné: poradie. „Dešifrovanie je drahé, pán Hriadeľ. Teda to, o ktoré ide vám. Rodinné zálohy a routre sa dnes melú lacno, po miliónoch, na hromadnej linke. Ale adresné čítanie fondov, kde sa loví konkrétny človek – poisťovne, štáty – to je iný cenník. Tam je fronta dlhá a kapacita krátka. My zabezpečíme, že vaše archívy budú vo fronte vzadu. Zmluvne. U držiteľov, s ktorými máme dohody.“ Usmial sa. „Nepredávame zabudnutie. Predávame neskôr.“

„A keď neskôr príde?“

„Predáme vám ďalšie neskôr.“ Mladý muž pokrčil plecami, bez cynizmu, vecne. „Tak funguje každá hypotéka, nie?“

Cena prvého *neskôr* bola dvanásťtisíc ročne. Milan se-

del v aute na parkovisku Digital Parku hodinu a pol a počítal, a potom počítat prestal, lebo pochopil, že nepočíta splátky – počíta, koľko stojí jeho minulosť za rok skladovania, a že túto položku bude mať v rodinnom rozpočte do smrti. Výpalné s faktúrou. Prémiový program.

Právnička v Žiline, ktorú mu dohodili odbory, mala kanceláriu plnú spisov proti poisťovniam a povest', že vyhráva. Preštudovala si zmluvu, list, článok 9.4, a na druhom stretnutí mu to povedala rovno, lebo videla, že je z ľudí, ktorým sa rovno oplatí.

„Pán Hriadeľ, ja vám poviem, ako to vidí zákon, a vy sa nahnevajte na mňa, nech sa nemusíte na súde. V celom tomto príbehu je jeden jediný protiprávny akt.“ Položila prst na kópiu dotazníka, na okienko s krížikom. „Tento. Vaše *nie*. Všetko ostatné je legálne. Zber šifrovaných dát bol legálny – kupovali anonymizované archívy, ktoré sa nedali čítať, a čo sa nedá čítať, to podľa vtedajšieho výkladu nie sú osobné údaje. Skladovanie je legálne. Dešifrovanie prebehlo na základe licencie podľa nového zákona. Retroaktívne prehodnotenie sadzby máte v zmluve, článok 9.4, podpísali ste ho.“

„Nikoho nenapadlo,“ povedal Milan pomaly, „že sa minulosť dá otvoriť.“

„Presne tak. Zákaz retroaktivity platí pre zákony. Že môže dozrieť *skutkový stav* – že to, čo bolo v roku 2028 nepoznateľné, sa v roku 2044 stane poznateľným – na to zákonodarca jednoducho nemyslel. Nie je to diera v zákone. Je to diera v predstavivosti.“ Zaklapla spis. „Súd

prehráte a ešte zaplatíte trovy. Klamali ste, pán Hriadeľ. Drobné, pochopiteľne, po ľudsky. Ale jediný, kto tu klamal, ste vy. Poistovňa hovorila pravdu. Len ju hovorila neskôr.“

Cestou domov sa zastavil u sestry. Sedeli v kuchyni ako kedysi, Alena plakala, že za to môže ona, že tú správu nemala nechať v telefóne, a Milan ju držal za ruku a povedal, že nikto nemohol vedieť. Až doma v noci mu došlo, čo vlastne povedal. *Nikto nemohol vedieť.* To bola celá obhajoba jeho života – a celý obchodný model všetkých, ktorí vedeli, že vedieť netreba. Stačí ukladať.

V nedeľu boli s Alenou na cintoríne. Otec ležal pod čiernym kameňom s pozláteným písmom, ktoré mama pred smrťou dala obnoviť, a Milan pri hrobe povedal to, čo nosil v sebe od toho telefonátu: „Vieš, čo je na tom najsmiešnejšie? On sa celý život bál, že sa to prezradí. Dával si pozor na reči, u doktora platil v hotovosti, mame zakázal chodiť na tie rodinné vyšetrenia.“ Alena prikyvovala, rukou obchádzala rám hrobu, vytrhla burinu. „A prezradil som ho ja,“ dokončil Milan. „Jednou správou tebe. Jedenásť slov, Alena. Spočítal som ich.“ Stáli nad hrobom človeka, ktorý svoje tajomstvo uchránil pred celým svetom a nemohol ho uchrániť pred tým, že ho niekto ľúbil a potreboval to niekomu napísať. Tajomstvá nezomierajú na zradu, pomyslel si Milan cestou k autu. Zomierajú na blízkosť.

Istota mu ponúkla vyrovnanie sama, telefonicky, tri dni pred lehotou. Morena mala pripravené čísla aj tón.

Pán Hriadel', chápeme, že jednorazová úhrada je nad možností vašej domácnosti. Preto vám ponúkame program Proaktívna transparentnosť. Nedoplatok vám rozložíme na desať rokov a zároveň získate trvalú zľavu tridsať percent zo sadzby. Odmlka, presne odmeraná. Podmienkou je zdieľanie životných dát v reálnom čase. Zdravotné údaje, poloha, spotreba, komunikačné metadáta – a textový obsah v nešifrovanej forme. Rozumiete tomu správne: nič nebudeme dešifrovať neskôr, pretože nám všetko poviete hneď. Je to čestnejší vzťah, pán Hriadel'. Bez tajomstiev niet spätných prekovpení.

„A keď nepodpíšem?“

Potom platí pôvodné vyčíslenie. A dovoľte pripomenúť – dátové fondy z rokov 2028 až 2035 sú dešifrované zatiaľ z jedenástich percent. Nič viac. Morena sa nevyhrážala; Morena informovala. V tom bol celý rozdiel a nebol žiadny.

Milan podpísal v piatok, elektronicky, palcom na displeji, tým istým palcom, ktorým šestnásť rokov potvrdzoval prevzatie zmeny. Zľava sa aktivovala okamžite. Aplikácia Istoty mu odvtedy na hlavnej obrazovke ukazovala zelený štít a nápis *Transparentný klient* a pod ním skóre, ktoré rástlo s každým dňom, keď nič neskrýval. Skóre malo aj rebríček – anonymizovaný, samozrejme – a Milan sa pristihol, že ho kontroluje. Bol v hornej štvrtine. Prvý týždeň sa mu to hnusilo, druhý týždeň mu to bolo jedno a tretí týždeň, keď skóre kleslo, lebo strávil večer u Aleny s vypnutou polohou, pocítil niečo, na čo nebol pyšný a čo poznal z fabriky, z tabule s výkonmi zmien: nepokoj z toho, že nevyzerá dobre

v čísloch. V nedeľu už polohu nevypíal.

Test na Huntingtona si nedal urobiť nikdy. Toto bola posledná vec, ktorú im nedal – nie preto, že sa bál výsledku, aj preto, ale hlavne: pravdepodobnosť bola jediné, čo v jeho spise ešte patrilo jemu. Istota poznala jeho správy, kroky, tep aj nákupy, a nevedela to, čo nevedel on. Boli si kvit v jedinom bode a Milan sa ho držal ako zábradlia.

Večer písal synovi. Chlapec bol na internáte v Martine, druhák na strednej, písali si každý večer, hlúposti, futbal, čo bolo na obed. Milan začal písať o tom, že bol u tety Aleny. A zastavil sa. Zmazal začiatok. Napísal ho znova, inak: vypustil, že Alena plakala. Vypustil prečo. Prezrel si vetu, či v nej nie je nič o otcovi, o rodine, o zdraví; slovo *dedko* nahradil, potom vetu radšej celú vyhodil. Ostalo: *Ahoj. Deň dobrý. Čo obed?* Chvíľu hľadel na tých päť slov a pochopil, čo práve robí a pre koho. Kedysi písal synovi a štylizoval sa pred ním – chcel byť vtípnejší otec, než na akého mal večer silu. Teraz štylizoval pre iného čitateľa.

Už nepísal synovi. Písal poisťovni. Syn to bude čítať tiež – ale ako druhý v poradí.

Istota spustila rodinné balíky Proaktívnej transparentnosti na jar. Reklama bežala v hlavnom vysielacom čase: usmiata rodina pri raňajkách, nad nimi zelený štít a slogan, ktorý marketingové oddelenie testovalo v dvadsiatich diskusných skupinách a ktorý vyhral s veľkým náskokom, pretože ľuďom pripadal upokojujúci:

Úprimnosť sa opláti. Teraz už aj finančne.

Nikto Milana Hriadeľa neodpočúval. Sám sa prihlásil – so zľavou.

Spovedné tajomstvo

Dražba sa konala v decembri 2037, v zasadačke správcu konkurznej podstaty na Námestí SNP, a Hana Révayová na ňu prišla, hoci nemusela – z firmy jej vtedy už nepatrilo nič okrem povinnosti podpísať sa pod likvidáciu. Sedela vzadu a pozerala, ako sa rozpredáva Spovednica: ochranná známka za štyristo eur, doména za dve sto, kancelársky nábytok po kusoch. Posledná položka znela *dátový archív, 41 TB, šifrovaný, bez prístupových kľúčov* a správca ju čítal s ospravedlňujúcim úsmevom, lebo predávať nečitateľné dáta je ako predávať zamknutý kufor bez kľúča, na dražbách kuriozita pre otrlých.

Kufor kúpil za devätnásťtisíc eur muž v sivom kabáte, ktorý neprihadzoval – len na konci zdvihol ruku, raz. Hana sa vtedy zasmiala. Nahlas, vzadu, sama pre seba. Devätnásťtisíc za šum. Obálky zapečatené kryptografiou, ktorej verili banky aj štáty, polovica účtov mŕtva. Ten človek kúpil štyridsaťjeden terabajtov šumu.

Smiala sa preto, že rátala so softvérom. Muž v sivom kabáte rátal s fyzikou.

Spovednicu postavila, keď mala dvadsaťdeväť. Nápad bol jednoduchý ako všetky, ktoré fungujú: miesto, kde človek povie, čo nemôže povedať nikomu, a nič sa nestane. Žiadne rady, žiadna komunita, žiadne lajky. Napíšeš to, alebo nahovoriš, aplikácia odpovie tichom: premysleným, navrhnutým tichom, na ktorom Hana s dvomi psychológmi pracovala pol roka: potvrdenie,

že bolo počuté, a nič viac. *Nikto, nikdy* – to bol celý slogan, celý obchodný model, celé odborné tajomstvo. Každá sponď sa ukladala zapečatená obálkou najlepšej kryptografie svojej doby a nedala sa prečítať ani súdnym príkazom, ani Hane samej. Ľudia tomu spočiatku neverili a potom tomu uverili príliš: štyristotisíc aktívnych používateľov v najlepšom roku, milión sponďí ročne. Manželské, pracovné, vojnové. Veci z detstva. Veci z nemocníc. Jedna kňazská, o ktorej Hana vedela len preto, že jej ten človek napísal ďakovný e-mail: konečne sa mám kam sponďovať ja.

Investori jej vtedy ponúkali cesty von a všetky viedli cez ten istý bod. Údaje o správaní, hovoril jeden fond: nie obsah, len vzorce, kedy sa ľudia sponďujú, ako často, aké dlhé pauzy – zlato pre farmaceutický marketing. Hana odmietla a bola na to odmietnutie pyšná spôsobom, na ktorý sa dnes nevedela dívať: odmietla predáť metadáta živej firmy a o dva roky podpísala likvidáciu, ktorou šiel do dražby obsah mŕtvej. Chránila striebro a rodinné šperky nechala v dome, o ktorom si myslela, že zhorel.

Firma zomrela na to, na čo zomierajú firmy postavené na tichu – ticho sa nedá speňažiť, reklama by ho znesvätila a predplatné platí málokto za to, že sa nič nestane. Bankrot bol pomalý a slušný. Archív šiel do dražby, lebo správca musel speňažiť všetko, a nečitateľný archív je právne vzaté majetok ako stolička.

Sedem rokov o tom nevedela. Robila konzultantku

pre banky, bývala pri Horskom parku, na Spovednicu myslela tak, ako sa myslí na mŕtve dieťa, ktoré malo krásny pohreb. Darilo sa jej nemyslieť ani na vetu, ktorú jej v poslednom roku firmy povedal vlastný technický riaditeľ – tú si nechávala na druhú v noci, keď sa nedalo spať, a ani vtedy ju nedomýšľala do konca. Potom jej jedného marcového rána prišli za sebou tri správy od troch bývalých kolegov a všetky obsahovali tú istú snímku obrazovky.

Nová aplikácia. Čierne pozadie, biele písmo, názov, z ktorého sa jej stiahol žalúdok: **Odpustky**. A pod tým veta, ktorú poznala, lebo ju sama kedysi napísala do zmluvných podmienok, teraz s dovetkom: *Nikto, nikdy – nič netroá večne*.

Kaviareň na prízemí Digital Parku mala výhľad na budovu, kde Spovednica kedysi sídlila na štvrtom poschodí. Hana si tam prečítala celý produkt, pomaly, profesionálne, ako pri hĺbkovej previerke. Bolo to bezchybné.

Odpustky nič nedešifrovali – zatiaľ. Odpustky oznamovali. *Archív Spovednice (2027–2037) sa stal čitateľným. Držiteľ archívu spustil program postupného dešifrovania v poradí technickej fronty. Overte si, či je vo fronte aj vaša spoveď. Overenie zadarmo: zadali ste starý e-mail alebo číslo a Odpustky vám vyhľadali metadáta: počet spovedí, dátumy, dĺžku. Obsah nie. Obsah bol vo fronte.*

A potom cenník. Za deväť eur mesačne *Odklad*: vaša spoveď putuje na koniec dešifrovacej fronty. Za de-

vätnásť *Pečať*: uloženie v najhlbšej vrstve, dešifrovanie „v horizonte desaťročí“. Za štyridsaťdeväť *Rodinná pečať*, až päť účtov, lebo spovedali sa aj vaši mŕtvi a ich fronta sa dedí.

Nič sa nemazalo. Mazanie nebolo v ponuke za žiadne peniaze. Hana ten dôvod poznala lepšie než ktokoľvek: zmazanie sa nedá predať dvakrát.

Právnik jej to potvrdil za hodinu a účtoval si za ňu ako za tri: kúpené v dražbe, dešifrované po svojom, a sľub *nikto, nikdy* dala firma, ktorá zanikla výmazom z registra v roku 2038. „Pani Révayová,“ povedal takmer láskavo, „ten váš sľub bol pravdivý v deň vyslovenia. To je všetko, čo právo od sľubu žiada.“

Podala aj podnet na úrad na ochranu údajov, lebo to bola povinná figúra a Hana hrala povinné figúry poctivo. Odpoveď prišla o jedenásť týždňov a bola napísaná jazykom, ktorý poznala; sama kedysi platila právnikov, aby ním písali. Archív bol v čase predaja anonymizovaný a nečitateľný, teda nešlo o osobné údaje; dešifrovaním sa osobnými údajmi stal, avšak nadobúdateľ ich spracúva na základe oprávneného záujmu a zákonnej výnimky pre archívne účely; dotknuté osoby si môžu uplatniť právo na výmaz individuálne, žiadosťou, ktorej súčasťou musí byť – a tu sa Hana zasmiala nahlas, sama v kuchyni, smiechom, ktorý nemal so smiechom nič spoločné – *jednoznačná identifikácia konkrétnej spovede, ktorej sa žiadosť týka*. Právo na výmaz mal každý, kto sa prihlásil k obsahu, ktorý nikto nemal nikdy poznať. Vymazať sa dalo

len to, k čomu sa človek priznal. Úrad nekonal zle; úrad konal presne. Systém nemal chybu, do ktorej by sa dal zaraziť klin. Mal len dvere, ktoré sa otvárali jedným smerom.

Napísala držiteľovi archívu cez kontaktný formulár Odpustkov, jediný kanál, ktorý existoval. Predstavila sa, žiadala stretnutie, apelovala. Odpoveď prišla o štyri minúty, vygenerovaná, zdvorilá – a Hana v jej rytme spoznala Morenu, tú istú službu, ktorú kedysi sama licencovala na dizajnované ticho.

Vážená pani Révayová, ďakujeme za váš záujem. Držiteľ archívu si váži vašu rolu v histórii služby. Program dešifrovania prebieha v súlade s právom a nemení sa. Ak si želáte overiť stav vlastných záznamov, použite prosím štandardné overenie.

Skúsila to aj verejne, raz. Večerná diskusia na spravodajskej stanici, oproti nej mediálny právnik a etik, téma *Komu patrí minulosť*. Hana hovorila pripravené a presne – o sľube, ktorý bol pravdivý v deň vyslovenia, o tom, že státisíce ľudí urobili pred rokmi rozhodnutie v dobrej viere a teraz im ho prerátava cudzí cenník. Diskusia mala slušnú sledovanosť. Odpustky v ten večer zaznamenali najvyšší denný nárast registrácií od spustenia; dáta jej to ukázali s dvojdňovým oneskorením a s krutou jednoduchosťou grafov: špička začínala presne v minúte, keď v relácii prvý raz vyslovila názov produktu. Varovanie bolo reklamou. Nedalo sa varovať pred frontou tak, aby si ľudia nešli obzrieť, kde v nej stoja. Viac do televízie nešla.

Chodila teda za ľuďmi. Vyhľadala si starých power-userov; poznala ich anonymné štatistiky a niektorí sa jej za tie roky ozvali menom. Obchádzala ich ako kňažka zrušenej farnosti, ktorá oznamuje, že hostie sa spätne stávajú neplatnými. Učiteľ z Krupiny, ktorý sa Spovednici desať rokov spovedal z toho, že nemá rád vlastného syna, ju vypočul na priedomí a potom povedal niečo, čo si niesla domov celú cestu: „Pani, mne tá vaša apka pomohla. Fakt. Tie roky boli ľahšie, lebo som to mal kde povedať.“ Oprel sa o zárubňu. „Úľava bola skutočná. Že to malo ostať tajné – to bol, ako sa ukazuje, omyl. Ale úľava platila. Neviem, či mi rozumiete. Ja by som to tam napísal znova.“

Zdravotná sestra z Petržalky, ktorej spovede sa týkali oddelenia, kde robila v pandémie, si Pečať kúpila na splátky ešte skôr, než Hana dohovorila. „Devätnásť eur,“ povedala. „Menej než fitko. A spím, pani. Prvý raz po rokoch spím.“ Hana sa jej nespýtala, či jej dôjde, že spí na predplatnom – že kúpené *neskôr* sa nedá splatiť, len predlžovať. Nespýtala sa, lebo v tej kuchyni pochopila, že by to bola krutosť bez úžitku. Sestra vedela. Všetci vedeli. Platili radi.

Tretí, mladý muž z Košíc, ju prekvapil najviac. Našiel si ju sám, cez známych, a chcel opak: aby mu pomohla dostať vlastnú spoveď na začiatok fronty. „Nech sa to prečíta,“ povedal. „Nech sa to už konečne prečíta.“ Dvanásť rokov žil s tým, čo do aplikácie povedal ako devätnásťročný, a Pečať by mu kupovala ďalších tridsať ro-

kov toho istého. „Vy ste to postavili na tom, že vyslovené uľaví,“ povedal jej v kaviarni na stanici, pokojne, bez výčitky, čo bolo horšie. „Ale nechali ste to na polceste. Vyslovené do vankúša. Ja už nevládzem čakať, kedy ma prečítajú – ja chcem mať po prečítaní.“ Hana mu nevedela pomôcť; fronta sa nedala predbehnúť smerom dopredu, na to neexistoval produkt, lebo na to neexistoval dopyt. Odchádzala z Košíc s poznaním, ktoré si nechala pre seba: jej ticho a kupcove Odpustky boli dva konce toho istého omylu. Oba predávali odklad. Rozhrešenie nemal v ponuke nikto.

V júni zverejnili Odpustky prvé čísla, lebo čísla boli také, že sa nimi dalo chváliť: štyristodvadsaťtisíc platiacich za Odklad, stodesaťtisíc Pečatí. Hana si v ten večer otvorila starú analytiku, ktorú mala dodnes v archíve mailov, a našla číslo, ktoré hľadala. Spovednica mala v najlepšom roku dvestoštyridsaťtisíc mesačne aktívnych.

Front na odpustky bol dlhší, než býval front na spoved. Ľudia platili viac za to, aby ich hriechy ostali neprečítané, než kedysi za to, aby ich mohli vysloviť.

Sedela nad tým grafom a vedela, že sa díva na dokonalejší stroj – nie na podvod. Podvod by sa dal udať. Toto bola len fyzika plus dražba plus ľudské svedomie, tri legálne veci zložené do celku, ktorý sedemnásť rokov po vzniku archívu inkasoval z každého vyznania rentu. Muž v sivom kabáte nekúpil dáta. Kúpil termínovaný vklad cudzích hriechov a čakal na splatnosť.

Overenie zadarmo. Hana ho spustila o polnoci, po dvoch pohároch vína, so svojím starým zakladateľským mailom, o ktorom si roky hovorila, že ho tam nikdy ne-
zadá.

Nájdené záznamy: 1. Dátum: 14. 11. 2037, 02:12. Dĺžka: 34 minút, hlasová spoveď. Stav: vo fronte, segment C (verejne známe osoby – zvýšený záujem držiteľá).

Štrnásteho novembra 2037, dve v noci. Noc pred podpisom predaja aktív, keď už vedela, že archív pôjde do dražby, a hovorila si, že sa nedá nič robiť, že to je vec správcu, že používateľom to bude jedno, lebo šum je šum navždy. Vtedy otvorila vlastnú aplikáciu, prvý a jediný raz ako používateľka, a tridsaťštyri minút do nej hovorila. Čo presne, si už nepamätala doslova; pamätala si osnovu, a osnova stačila. Že vedela. Že jej technický riaditeľ tri mesiace pred bankrotom ukazoval článok o kvantovom pokroku a povedal vetu *o desať rokov je celý náš archív otvorená kniha*, a ona ho poslala späť robiť migráciu databázy, lebo mala v ten týždeň na stole výplaty a nemala na nich peniaze. Že správcovi konkurznej podstaty mohla navrhnúť fyzickú likvidáciu archívu a nenavrhla, lebo likvidácia by sa musela zaplatiť z podstaty a znížila by uspokojenie veriteľov, medzi ktorými bola aj ona. Že sľub *nikto, nikdy* zomrel o tri roky skôr než firma, a jediný človek, ktorý to vedel, ho ešte rok predával v podmienkach používania. Toto všetko povedala do dizajnovaného ticha a to ticho ju vypočulo a potvrdilo prijatie, tak ako ho navrhla: bez

rozhrešenia. A po prvý raz pochopila, prečo jej to ľudia píšú – ako sa vyslovené oddelí od človeka a ostane v obálke, ktorá nikdy nepríde.

Obálka bola vo fronte. Segment C, zvýšený záujem.

Palec jej visel nad tlačidlom *Pečať – 19 €/mes.* dlho, možno päť minút, a Hana Révayová si za ten čas stihla priznať všetko, čo sa dalo: že platbou vstúpi do stroja, proti ktorému pol roka kázala; že *Pečať* nie je mlčanie, len splátkový kalendár mlčania; že reformácia sa nezačne u nej, hoci u koho iného by sa mala. Potom klikla na zaplatiť, ako klikli všetci pred ňou, z toho istého dôvodu ako všetci pred ňou.

Lebo ráno je porada. Lebo život je dlhý. Lebo neskôr je predsa len neskôr.

Odpustky spustili na jeseň firemné tarify – balík pre zamestnávateľov, ktorí chceli mať istotu, že sa staré spovede ich ľudí nezačnú čítať v nevhodnom čase. V marketingových materiáloch tomu hovorili *starostlivosť o duševnú pohodu tímu*. Rástli o desiatky percent ročne, otvárali pobočku vo Viedni, skupovali ďalšie mŕtve archívy: zoznamovaciu službu z dvadsiatych rokov, krachnutú kliniku, tri messengery.

Hriechy sa nemazali. Hriechy sa refinancovali.

A reformácia sa odkladala na neurčito – za deväť eur mesačne, prvý mesiac zadarmo.

Pozostalosť

V obývačke domu pod Čebraťom stáli na policičke dve urny. Jedna bola skutočná, mosadzná, s Jánovým popolom, a Eva pri nej každý večer zapálila čajovú sviečku, lebo tak sa to robí. Druhá urna bola čierna, hranatá, s USB portom a firemnou nálepkou inventárneho čísla, ktorú Ján pred smrťou už nestihol odlepiť. Externý disk. Štyri terabajty. Eva ho po pohrebe našla v pracovni, pripojila k počítaču a obrazovka jej vľúдне oznámila, že obsah je zabezpečený kľúčom viazaným na Jánov účet rodinného úložiska a prístup má *iba vlastník*. Vlastník bol v tej druhej urne. Odvtedy stál disk na policičke vedľa mosadze a Eva pri ňom sviečky nezapaľovala, ale utierala z neho prach rovnako opatrne.

Ján robil štyridsať rokov v papierňach, konštruktér, človek, ktorý opravil všetko v dome a slová považoval za materiál, s ktorým sa mu robilo najhoršie. Keď mala Eva päťdesiatku, dostala od neho policičku z jaseňového dreva, ktorú vyrábal potajomky pol roka v pivnici – presne tú, na ktorej teraz stáli urny – a k nej pohľadnicu, na ktorej bolo napísané *Všetko najlepšie, Ján*. Celý Ján v štyroch slovách aj v tej policičke: pol roka práce v tichu, aby nemusel povedať vetu. Eva sa za tie roky naučila čítať ho inak: z toho, čo opravil skôr, než si stihla všimnúť, že je to pokazené; z toho, ako jej v aute vždy mlčky prehodil svoju bundu cez kolená, keď fúkalo od okna. Bolo to dobré manželstvo, hovorila deťom a bola to pravda.

Len sa v ňom štyridsať rokov nedopovedali vety, a Eva si zvykla, tak ako si človek zvykne na dom, v ktorom jedny dvere vŕzgajú.

Ján šifroval po nociach posledné dva roky. Videla to – svetlo spod dverí pracovne, klávesnica o druhej ráno – a nepýtala sa, lebo po štyridsiatich rokoch manželstva sa človek naučí, že niektoré dvere sa otvárajú tým, že na ne neklopeš. Myslela si, že má čas. Obaja si mysleli, že majú čas; infarkt je názor srdca, s ktorým sa nediskutuje. Po pohrebe prehľadala pracovňu, lístočky, zošity, obálky, čokoľvek, čím by sa dala dokázať Jánova vôľa alebo aspoň jeho prístup, a nenašla nič, a keď to povedala synovi, syn povedal, že tak to otec asi chcel, a dcéra povedala, že to tak určite nechcel, a to boli prvé dva výstrely vojny, ktorá odvtedy neprestala.

Tri roky stál disk na poličke ako druhá urna. Tá s tajomstvom.

Návštevy sa naň občas spýtali, lebo čierny hranol s inventárnou nálepkou nepatril k dekoráciám, aké sa čakajú u vdovy po šesťdesiatke. Eva hovorievala *to je Jánovo*, z *roboty* a bola to pravda a nebolo to nič, a návštevy prikývli a hovorilo sa ďalej. Len švagriná, ktorá mala v sebe tú rodinnú priamosť, čo preskakuje generácie, sa raz spýtala rovno: „A čo tam má?“ A Eva odpovedala skôr, než stihla rozmyslieť, vetou, ktorá ju samu prekvapila presnosťou: „To, čo mi nepovedal.“ Švagriná na to povedala, že také niečo by doma nezniesla, že by to rozbila kladivom alebo otvorila,

jedno z dvoch, ale žiť s tým – nie. Eva vtedy prvý raz sformulovala, prečo disk stojí pri urne a nie v pivnici: nebola to pamiatka a nebola to hrozba. Bol to posledný kúsok Jána, ktorý sa ešte nerozhodol.

Ponuka prišla v októbri, keď Eva predlžovala rodinné úložisko – fotky, dokumenty, Jánov starý účet, ktorý nemala srdce zrušiť, lebo by mu zmizlo meno z rodinného plánu. Morena ju previedla platbou a na konci, medzi *zľavou na ročnú viazanosť a darčekomým balením spomienok z fotografií*, svietila nová dlaždica.

Dedičské dešifrovanie – novinka. Kľúče zosnulých členov rodiny spia v našom trezore. Dáta patria pozostalým: ako oprávnená dedička máte právny nárok na sprístupnenie. Overenie nároku zdarma, uvoľnenie kľúča od 89 €.

Ján ten nástroj nevyberal: bol v rodinnom úložisku predinštalovaný a robil všetko sám: šifroval, zálohoval kľúč do trezoru služby, sľuboval. *Iba vlastník*. Ján tomu veril, lebo to bola pravda; len ho nenapadlo – a ko-ho vtedy – že *vlastník* nie je človek. Je to právny pojem. A právne pojmy sa dedia.

Eva zložila telefón, akoby ju pohrýzol. Potom týždeň nespala.

Nepovedala deťom nič a dozvedeli sa to aj tak: Morena, dôsledná ako vždy, poslala ponuku všetkým členom rodinného plánu. Syn volal v utorok. Bol to dobrý chlapec, štyridsaťdvaročný dobrý chlapec s hypotékou, a slová vyberal opatrne, čo znamenalo, že si ich pripravil. „Mama, ja netvrdím, že tam niečo je. Ale keď tam sú

heslá, účty, zmluvy – to je majetok, mama. Aktíva. Notár sa aj tak raz spýta.“ Dcéra volala vo štvrtok a plakala skôr, než dopovedala prvú vetu. „To sú jeho veci, mama. Jeho. Keby chcel, aby sme ich čítali, nechal by heslo na chladničke. Ja tam mám možno listy. Ja tam nechcem, aby sa mi hrabal notár.“

Obaja skončili tou istou vetou, každý na opačnej strane: „Ocko by chcel...“

Ocko by chcel. Eva počúvala, ako si jej deti delia mŕtveho otca na argumenty, a myslela na to, že Ján by v tejto domácnosti bol jediný, kto by mlčal.

Na Vianoce to vybuchlo. Syn doniesol vytlačený rozsudok – skutočný, z Najvyššieho súdu, dva roky starý, dedičia verzus cloudová služba – a položil ho na stôl medzi oblátky a med, a dcéra vstala od štedrovečernej večere skôr, než sa začalo jesť, a odišla plakať do detskej izby, ktorá už tridsať rokov nebola detská. Eva sedela medzi kapustnicou a judikatúrou a po prvý raz v živote zvýšila na deti hlas na Vianoce: povedala, že disk je jej, že je v dome, ktorý je jej, a že najbližší, kto o ňom povie slovo *nárok* alebo slovo *pamiatka*, môže ísť domov. Deti stíchli. Boli to dobré deti; boli len z generácie, ktorá si zvykla, že všetko sa nakoniec dá otvoriť, a nevedeli, čo si počať s dverami, o ktorých sa má rozhodnúť srdcom.

V zime zanesla disk k notárovi. Doslova – zabalila ho do utierky a niesla v kabelke cez celý Ružomberok, lebo sa bála nechať ho doma, keď je preč, a ešte viac sa bála, že sa bojí právom. Notár, slušný, unavený človek, jej vy-

svetlil stav vecí. Nárok má. Dáta zosnulého sú súčasťou pozostalosti ako všetko ostatné; judikatúra je čerstvá, ale jednoznačná. Ak požiada, dešifrovanie prebehne, obsah sa zaradí do dedičstva, deti majú právo na súpis.

„A mám na to právo?“ spýtala sa Eva.

„Veď hovorím, nárok máte –“

„Nárok. Pýtam sa na právo.“

Notár sa na ňu díval ponad okuliare a po chvíli povedal, že na túto otázku odpoveď nemá, že na ňu nemá odpoveď nikto, koho pozná, a že je prvý človek za tridsať rokov praxe, ktorý sa ho na to spýtal takto. Disk si odniesla späť, v utierke, a doma ho položila na poličku o centimeter ďalej od mosadznej urny než predtým, a sama nevedela prečo.

Bola aj za dekanom, po omši, v sakristii, kde to vonialo voskom a starým drevom. Poznal Jána z kostola, zo zadných lavíc, kam Ján chodil posledné roky sedávať – ďalšia vec, o ktorej doma nepadlo slovo. Vypočul ju a dlho mlčal, a Eva už myslela, že sa odpovede nedočká, keď povedal: „Spovedné tajomstvo platí aj po smrti, viete. Kňaz nesmie vydať mŕtveho, tak ako nesmel vydať živého.“ Zložil štólu, poskladal ju pomaly, presne. „Lenže váš Ján sa nespovedal mne. Spovedal sa škatuľke. A škatuľka, pani Eva, nezložila sľub – škatuľka len držala kľúč, kým si ho niekto nevypýtal správnym papierom.“ Pri dverách dodal, a znelo to skôr ako otázka pre neho samého než rada pre ňu: „Boh odpúšťa vyslovené. S nevysloveným si musíme poradiť my.“

Nepomohlo jej to tak, ako dúfala. Pomohlo jej to inak: pochopila, že sa celý čas nepýta, či disk otvoríť. Pýta sa, kto je ona v tom príbehu – dedička, manželka alebo cudzí čitateľ – a na to jej nevedel odpovedať ani zákon, ani cirkev, lebo tú rolu si mohla vybrať len sama.

Ján šifroval proti svetu, aký poznal. Proti zlodejom, proti firmám, proti zvedavým deťom, možno proti nej – proti svetu, kde zamknuté znamenalo zamknuté. Nemohol vedieť, že zámok má dátum spotreby. Že príde svet, v ktorom sa jeho vôľa dá prehlasovať jedným podpisom pri faktúre za úložisko. Mŕtvi si udržia tajomstvá presne dovtedy, kým žijúcim nezlacnie zvedavosť; Eva to niekde čítala, v novinách, v článku o tej novej službe, a veta jej odvtedy chodila po dome.

V marci, na Jánove nedožité sedemdesiatiny, sedela večer sama – deti volali, každé zvlášť, každé s tou svojou vetou – a o polnoci, bez toho, aby si to vopred dovolila, otvorila aplikáciu a klikla na dlaždicu. Overenie nároku: úmrtný list, sobášny list, dve minúty. Platba: 89 €, štandardné poradie, alebo 349 € prioritne. Zaplatila prioritu a hneď sa za to zahanbila, a hanba jej vydržala presne do rána, keď prišla upozornenie.

Kľúč bol uvoľnený z trezoru. Obsah je pripravený. Prajete si ho sprístupniť teraz, alebo naplánovať na vhodnejší čas?

Nikto nič nelámal, nikde nebežal žiadny obrovský stroj. Stačil podpis a Jánov zámok sa otvoril jeho vlastným kľúčom, ktorý celé tie roky ležal u správcu – poslušný, neporušený, čakajúci na kohokoľvek, kto sa pre-

ukáže. Eva si na chvíľu priala, aby to bolelo viac. Aspoň fyziku. Aspoň námahu. Takto sa mŕtvemu otvoril trezor tak, ako sa vybavuje reklamácia.

Aj stroj vedel, že na toto sa hľadá vhodnejší čas. Eva sa obliekla, upratala kuchyňu, ktorá bola uprataná, zapálila sviečku pri mosadznej urne, hoci bolo ráno. Potom si sadla s počítačom ku kuchynskému stolu, na Jánovo miesto, nie na svoje, a klikla.

Nijaká milenka. Nijaké dlhy, nijaký druhý život, nič z toho, na čo sa tri roky v najhorších hodinách pripravovala tak dôkladne, že to už mala takmer odžité.

Listy. Priečinok sa volal *Eve* a bolo v ňom štyridsaťjeden dokumentov, jeden na každý rok manželstva, prvý z výročia svadby v roku 2003, posledný založený šesť dní pred smrťou. Rozpísané. Škrtané. Nedokončené. Ján jej celé roky písal listy, ktoré nikdy neodovzdal – začínali sa rôzne, *Evka*, *Milá moja*, jeden sa začínal *Prepáč mi, že to píšem, namiesto toho, aby som to povedal, ale ty vieš, aký som*. A končili sa v polovici vety, v polovici odseku, jeden po jedinom riadku. Posledný, ten spreď šiestich dní, mal dve vety a škrť cez obe a pod tým, nezačiarknuté, stálo: *Skúsím znova zajtra*.

Čítala celý deň. List z roku 2011 sa začínal *Evka*, *dnes si v kuchyni spievala a ja som ostal stáť v predsieni ako chlapec* a končil sa uprostred štvrtej vety. List z roku 2019 bol celý o tom, ako jej nevedel povedať, že sa v papierňach rušia miesta a pol roka odchádzal ráno do roboty, ktorá už nebola istá – *nechcel som, aby si sa bála so mnou*,

tak si sa nebála beze mňa, a ja dodnes neviem, či to bolo dobre. Boli tam veci, ktoré vedela, povedané slovami, aké od neho nikdy nepočula; boli tam ospravedlnenia za roky, o ktorých si myslela, že ich zabudla len ona. Nebolo tam žiadne tajomstvo. Bola tam hanba, obyčajná mužská hanba človeka, ktorý štyridsaťjeden rokov nevedel dopovedať vetu, a tak si postavil trezor, do ktorého ju chodil nedopovedávať. Nešifroval obsah pred ňou. Šifroval seba pred sebou. Zámok nebol proti nej; zámok bol, aby mal kde byť taký, aký sa hanbil byť nahlas.

Večer plakala tak, ako sa jej nepodarilo plakať na pohrebe, a bolo to dobré plakanie, a keď sa vyplakala, sedela v tme a cítila popri vďačnosti aj niečo iné, tenšie, čo sa nedalo odbiť: že jej to nebolo určené. Ani jeden list neposlal. Štyridsaťjedenkrát sa rozhodol, že nie – a ona to rozhodnutie dnes ráno prehlasovala za 349 € s prioritným vybavením. Pravda bola krajšia, než čakala, a aj tak čosi ukradla. Mlčanie, ktoré si vybral, už nebolo jeho.

Deťom povedala len to, že na disku nebolo nič pre notára. Nepomohlo. Syn chcel vidieť súpis, lebo *nič* je právny pojem až po inventúre; dcéra chcela listy čítať, veď boli *aj o nás, nie, mama?*; notár vľúdne pripomenul, že obsah pozostalosti sa nedá deliť na časti podľa citu. Morena k tomu poslala automatickú ponuku: *Zdieľanie dešifrovaného obsahu s rodinou – prvý mesiac zdarma.*

Eva urobila poslednú vec v tom celom, jedínú, ktorú si nikto nevyžiadal a nikto neschválil.

Kúpila si nový disk a šifrovanie si tentoraz vybera-

la sama, s okuliarmi na nose, celé popoludnie. Vybrala také, pri ktorom svietila plakетка *postkvantový štandard – odolné aj voči budúcim technológiám*, a musela sa pri tej ve-te usmiať, lebo sľubu už raz uveril jej muž. Ibaže Ján ne-uveril zámku. Uveril správcovi kľúčov. Preto Eva dala pozor na jediné nastavenie, na ktorom záležalo: žiaden účet, žiaden trezor, žiadna služba, ktorá kľúč *bezpečne uschová*. Listy tam preniesla všetky, aj so škrtmi. Originály zmazala zo všetkých úložísk, trikrát, ako to opisoval návod, o ktorom vedela, že mu nemá celkom veriť. Hes-lo si nezapísala. Vybrala si dlhé, spamäti, z vety, ktorú jej Ján povedal v jednu noc v roku 1998 a ktorú nepoznal nikto živý okrem nej – a ktorú s ňou zomrie.

Disk položila na policičku medzi obe urny a pri všet-kých troch odvtedy zapal'ovala jednu sviečku.

Nech si svet číta, čo dozreje. Aspoň jedno tajomstvo v tomto dome zomrie načas.

V ten rok si dedičské kľúče uvoľnilo stotisíc pozosta-lých – a tí istí pozostali potom šifrovali vlastné dáta dva-krát častejšie než ostatní. Morena na to mala priprave-ný produkt skôr, než trend dostal meno: volal sa *Odkaz*: šifrovanie s časovým zámkom, otvorable až po smrti, alebo nikdy.

Ľudia sa nenaučili menej skrývať. Naučili sa lepšie zamykať.

A stroje čakali, trpezlivé ako čas, lebo ich nikto ne-naučil, že sa čakať nemá.

Hybridný zámok

„Predstav si, že máme na dverách jeden zámok,“ povedala Sára a dcéra pri kuchynskom stole prestala kresliť, lebo mama rozprávala tým hlasom, akým rozprávala o práci, a to bývalo dobré. „Starý, poctivý. Štyridsať rokov ho nikto nevylomil. Ale v meste sa hovorí, že sa narodil zlodej, ktorý raz vyrastie a bude vedieť otvoriť všetky staré zámky. Všetky naraz. Čo urobíme?“

„Kúpime nový zámok.“

„A keď bude nový zámok deravý? Je nový, nikto ho ešte poriadne neskúšal.“

Dcéra chvíľu žula ceruzku. „Tak dáme oba. Starý aj nový. Zlodej by musel vedieť otvoriť oba.“

„Presne to robím v robote,“ povedala Sára. „Pre celú krajinu. Každé dvere v štáte dostanú dva zámky.“

Volalo sa to Národný program postkvantovej migrácie a Sára Lindtnerová ho viedla tretí rok z kancelárie na treťom poschodí Národného bezpečnostného úradu – najväčší infraštruktúrny projekt od elektrifikácie, ako s obľubou hovorila novinárom, ibaže neviditeľný. Banky, zdravotníctvo, kataster, e-schránky, mobilní operátori: všetko, čo v krajine šepkalo v šifrách, malo do piatich rokov šepkať dvojmo, starým zámkom aj novým, mriežkovou kryptografiou, ktorú kvantový stroj nevie rozlomiť. Hybridný zámok. Jej termín; ujal sa. Vďačila zaň dcére.

K tej kancelárii viedla dlhá cesta a Sára si ju pamätala

po mĺľnikoch. Promócie v dvadsiatom šiestom, matfyz, diplomovka o mriežkach, ktorú vtedy čítalo päť ľudí na svete a dvaja z nich si ju pozvali do Zürichu. Osem rokov v zahraničí, meno v odbore, ponuky, ktoré sa neodmietajú – a potom ich odmietla a vrátila sa, v tridsiatom štvrtom, na plat, nad ktorým sa jej švajčiarski kolegovia prestali smiať, až keď pochopili, že to myslí vážne. Doma sa jej pýtali prečo a ona mala pripravenú spoločenskú odpoveď o rodičoch a o Dunaji. Skutočná odpoveď bola jednoduchšia a nikdy ju nevyslovila celú: kryptografia je jediné inžinierstvo, ktoré stavia pre slabších. Mosty stavajú pre všetkých, zbrane pre silnejších. Zámok má zmysel len vtedy, keď je niekto slabší než ten, kto by chcel dnu. Chcela stavať zámky pre štyri a pol milióna ľudí, ktorí nevedia, čo je mriežka, a nikdy to nebudú potrebovať vedieť. To jej pripadalo ako dôvod vrátiť sa.

V ten večer, keď dcéra zaspala, otvorila Sára doma prílohu D.

Robila to z pedantnosti. Technické prílohy tendra písali jej vlastní ľudia a ona ich čítavala po nociach tak, ako korektor číta cudzie knihy – bez očakávania, zo zvyku. Príloha D sa volala *Požiadavky na interoperabilitu a kontinuitu výkonu verejnej moci* a na strane devätnásť, v odseku, ktorý mal číslovanie tretej úrovne a jazyk noriem, stálo:

D.4.2.3 – Komunikačné systémy fyzických osôb migrované v rámci programu musia zachovávať archívnu kompatibilitu: technickú možnosť sprístupnenia obsahu na základe zákonné-

ho prístupu podľa osobitného predpisu, a to aj retrospektívne.

Prečítala to trikrát. Potom si otvorila harmonogram, ktorý poznala naspamäť, a čítala ho po prvý raz tak, ako sa má: nie čo sa migruje, ale v akom poradí. Vlna nula, okamžite: registre vlády, silové rezorty, interná komunikácia štátnej správy, archívy úradov. Vlna jedna až tri, *postupne, podľa kapacít*: banky, zdravotníctvo, operátori – občania. Medzi vlnou nula a vlnou tri ležali štyri roky.

Sedela nad tým do jednej v noci a metafora, ktorú vymyslela dcéra a ona ju predala krajine, sa jej rozpadala pod rukami na súčiastky. Dva zámky pre každého. Ale v prílohe D bol tretí riadok, kľúč, ktorý sa v rozprávke pre deti nedal vysloviť: dvere občanov musia mať zámky, ku ktorým má štát univerzálny kľúč, aj späť. A harmonogram k tomu: štát si svoje vlastné dvere zamyká novým zámkom *okamžite* – svoju minulosť, svoje archívy, svoje šepoty zapečatí ako prvý, skôr než sa narodí zlodej. Občania počkajú. Občianska minulosť zostane ešte štyri roky v starých zámkoch, krásne odložená, krásne čitateľná pre každého, kto má trpezlivosť a rozpočet.

Poradie migrácie nebolo administratívny detail. Poradie migrácie bola zbraň. Kto sa zamkne prvý, číta posledný, čo po ňom zostalo; kto sa zamkne posledný, toho čítajú prví.

Vedela presne, čo tie štyri roky znamenajú, lebo poznala druhú stranu rovnice: nie z dohadov, z pracovných porád. Dátové fondy. Tak sa v dokumentoch vola-

li zbierky zachytenej šifrovanej komunikácie, ktoré štát viedol od dvadsiatych rokov, a nielen štát: na trhu s uloženým šumom sa pohybovali traja veľkí komerční hráči a dvaja štátni, o ktorých sa nehovorilo. Nič z toho nebolo tajomstvo pre nikoho, kto robil v odbore; tajomstvo – verejné, priezračné, dokonale legálne – bolo, že každý deň, o ktorý sa migrácia občanov posunie, pridáva do tých fondov ďalší deň čitateľnej budúcnosti. Príloha D a harmonogram dokopy neznamenali nič menej, než že štát tie fondy nezatvára. Necháva ich dozrieť.

Námietku podala v pondelok, interne, po línii, ako sa patrí – memorandum na štyri strany, technicky bezchybné, adresované riadiacemu výboru. Odpoveď prišla o tri týždne a bola dokonalá tým zvláštnym spôsobom, akým bývajú dokonalé odpovede, na ktorých pracovali právnici: všetko vyplýva zo zákona, všetko zohľadňuje kapacity, všetko je v súlade; každá veta mala pod sebou paragraf. Sára sa nemala s kým hádať. Memorandum písala proti ľuďom a odpovedal jej proces. Proces nemá tvár. Proces sa nezačervená.

O týždeň si ju na kávu zavolať Rybár, kolega z odboru, v úrade dvadsať rokov, pamätal ešte migráciu na elektronické schránky. Rozprával o rozpočte, o deťoch, o ničom, a pri odchode, keď stáli v chodbe pri automate, povedal, akoby dopĺňal reči o počasí: „Sára, ty si promovala v dvadsiatom šiestom, však? To boli roky, keď sa zbieralo úplne všetko. Celé koľaje z univerzitných sietí.“ Hodil si kelímok do koša. „Nie že by to niekto čítal.

Len vravím – všetci sme z rokov, keď sa zbieralo. Mysli na to, keď píšeš memorandá. Nie kvôli sebe. Kvôli tomu, aby si vydržala v pozícii, kde môžeš byť užitočná.“

Nič viac. Nikto sa jej nevyhrážal; v tomto svete sa nevyhrážalo, v tomto svete sa *pripomínalo*. Vydieranie, ktoré sa nevysloví, sa nedá nahlásiť – visí vo vzduchu ako vlhkosť a človek si po čase už len sám kontroluje, čo píše, s kým sedáva a aké memorandá už radšej nepodáva. Sára išla domov skorším vlakom a celou cestou premýšľala, čo z tých rokov po nej vlastne mohlo zostať. Nič strašné, myslela si. A hneď za tým: to isté si myslia všetci, o všetkom, dovtedy, kým sa to neprečíta cudzími očami.

V noci, namiesto spánku, si tú inventúru urobila poriadne, ako účtovníčka pred kontrolou, rok po roku. E-mailý školiteľovi. Štipendiové papiere. A potom si spomenula na Katku a prestala predstierať, že robí inventúru. Tri roky správ s najlepšou kamarátkou z intráku, kanál, do ktorého sa hovorilo všetko: profesori slovami, ktoré by dnes stáli pracovné miesto; Katkin potrat, o ktorom dodnes nevie ani Katkina matka; noc po štátniciach, ktorú si obe sľúbili nepamätať – a tým pádom ju spísali, lebo takto fungujú sľuby dvadsaťročných. Nič z toho nebol zločin. Všetko z toho stačilo. Sedela v tme kuchyne, potila sa a metodicky, profesionálne skladala útok proti sebe samej, tak ako ju to naučili skladať proti systémom, a vyšlo jej, čo vychádzalo vždy: netreba nič vylomiť. Stačí počkať a prečítať. Zo zrkadla v kúpeľni sa na ňu potom

dívala žena, ktorá pochopila, že celé roky nenavrhovala zámky pre abstraktných slabších. Navrhovala ich pre Katku. Pre seba. Neskoro.

Doma sa jej v tých týždňoch vrátila vlastná rozprávka, z miesta, odkiaľ to najmenej čakala. Dcéra si pri večeri, medzi dvomi lyžicami polievky, spomenula na zámky – deti sa vracajú k metaforám ako mačky k teplým miestam – a spýtala sa: „A kľúče od tých našich dvoch zámkov máme my, však?“ Sára povedala, že áno. „Aj od toho starého, aj od toho nového?“ Áno. „A má ich ešte niekto?“ Sára krájala chlieb a krájala ho o niečo dlhšie, než chlieb potreboval, a povedala, že zámky sa robia tak, aby kľúče mal len ten, koho sú dvere. Dcéra prikývla a jedla ďalej, spokojná, lebo odpoveď sedela s rozprávkou. Sára v tú noc dlho nespala. Neklamala; veta bola pravdivá, zámky *sa robia* tak. V kondicionáli remesla bolo miesto aj pre prílohu D, tak ako je v slovese *robiť sa* miesto pre všetko, čo sa nakoniec urobí inak. Deti sa pýtajú na svet a človek im odpovedá o tom, aký by mal byť; možno sa tomu hovorí výchova a možno tréning, ako neskôr uniesť prílohy.

Možnosti mala dve a obe boli prehry. Zverejnenie: vyniesť prílohu D, dať ju novinárom, spustiť škandál. Prepočítala si to chladne, ako počítala všetko; bola z povolania zvyknutá predpokladať útočníka s neobmedzeným rozpočtom. Prečítali by ju skôr, než by dohovorila. Nie vyvrátili; *prečítali*. Do týždňa by z odpočutých univerzitných rokov, z esemesiek,

z pätnásť rokov starej hlúposti vytiahli materiál, ktorým by ju rozložili na prvky – nie súdom, stačí titulkami. A program by šiel ďalej, s prílohou D, len s poslušnejším architektom. Alebo ticho: podpísať, dokončiť, žiť s tým, učiť dcéru rozprávku o dvoch zámkoch a vedieť, že jej vlastný podpis stojí pod tretím riadkom.

Vybrala tretiu cestu, o ktorej sa v memorandách nepíše.

Referenčná implementácia – kód, podľa ktorého budú nový zámok stavať všetci dodávatelia v krajine, lebo nikto nebude riskovať vlastnú kryptografiu – vznikala pod jej dohľadom a mala, ako všetky veľké stavby, miesta, kam architekt vidí a komisia nie. Sára do nej po jednej drobnosti vložila konštrukciu. Neboli to zadné vrátka; zadné vrátka by audit našiel, na zadné vrátka sa audítori cvičili štyridsať rokov. Bolo to niečo jemnejšie: spôsob, akým sa v hybridnej schéme skladajú kľúče, navrhnutý tak, že audítor ho prečíta ako konzervatívnu redundanciu – dvakrát istené, chváľiteľné – a matematik, ten správny matematik s tou správnou otázkou v hlave, ho raz prečíta ako kľučku zvnútra.

V dcérinej rozprávke by sa to povedalo jednoducho. Pán domu si dal spraviť kľúč od všetkých dverí v meste. A zámočníčka urobila zámky tak, aby si ich ľudia raz – keď príde čas a nájde sa niekto, kto bude vedieť, kde hľadať – mohli zvnútra vymeniť. Potichu, bez pýtania, bez toho, aby sa čokoľvek vylomilo. Pánov kľúč bude ďalej krásne pasovať. Len bude otvárať dvere, za ktorými

už nikto nebýva.

Robila to sama a robila to pomaly, lebo rýchlosť je v tomto remesle jediný spoľahlivo viditeľný pohyb. Konštrukcia prišla do kódu v štyroch príspevkoch v priebehu štyroch mesiacov, každý s nudným názvom, každý zdôvodnený výkonom alebo čistotou rozhrania, každý schválený v riadnom recenznom konaní, dva z nich dokonca s pripomienkami, ktoré ochotne zapracovala. Najbližšie k odhaleniu bola v júni, keď externý audítor – dôkladný mladý muž z nemeckej firmy – pri konštrukcii zastal a napísal do správy otázku: *nezvyčajne konzervatívne skladanie kľúčov; žiadame zdôvodnenie návrhového rozhodnutia*. Sára odpovedala dvomi stranami matematiky, z ktorých obe boli pravdivé a ani jedna nebola odpoveď, a priložila odkaz na akademický článok zo Zürichu, ktorého bola spoluautorkou, čo bola pravda, a ktorý presne túto konštrukciu odporúčal ako osvedčený postup – čo bola pravda, ktorú do toho článku pred deviatimi rokmi vložila ona. Audítor poďakoval a uzavrel zistenie ako vyriešené. Trpezlivosť, pomyslela si Sára, keď zatvárala jeho e-mail. Všetci v tejto krajine sa spoliehajú na trpezlivosť: štát na trpezlivosť svojich archívov. Ona na trpezlivosť deväť rokov starej poznámky pod čiarou.

Nezavrela tým tretí riadok prílohy D. Nemala ako; riadok bol zákon. Len do stavby, ktorú jej kázali postaviť s kľúčom pre pána domu, vložila tichý predpoklad, že raz príde iný pán alebo iný dom – a že dvere majú

slúžiť tým, čo bývajú za nimi, nie tým, čo majú kľúče. Bola to zrada zadania vykonaná dokonalým splnením zadania: každý test prešiel, každý audit podpísal, výkon o dve percentá lepši než požadovaný. Nikto nikdy neveredel povedať, že niečo chýba, lebo nič nechýbalo. Niečo prebývalo.

Tlačová konferencia k spusteniu vlny jedna sa konala v septembri, v presklenej sále úradu vlády. Minister hovoril o digitálnej suverenite, na obrazovke za ním sa vznášala grafika – dve re, dva zámky, štátny znak – a Sára stála v druhom rade, v kostýme, ktorý si kupovala na promócie dcéry, a odpovedala na tri technické otázky presne a zrozumiteľne, ako vedela. Novinárka z verejnoprávnej sa spýtala, či je pravda, že nový systém umožňuje zákonný prístup. Sára odpovedala vetou, ktorú si pripravovala dlhšie než celý zvyšok: „Systém spĺňa všetky požiadavky platného práva.“ Novinárka prikývla a spýtala sa ministra na rozpočet.

Po tlačovke, pri káve v zákulisí, si ju minister našiel sám. Bol spokojný, ako bývajú spokojní ľudia, ktorým práve prešla vec cez médiá bez škrabnutia, a spokojnosť ho robila zhovorčivým. „Výborná práca, pani Lindtnerová. A pripravte sa – toto bola tá ľahšia polovica.“ Naklonil sa bližšie, dôverne, ako sa naklňajú ľudia, ktorí vám idú prejsť dôveru, o ktorú ste nestáli. „Druhá fáza. Archívna integrácia. Keď už máme jednotný štandard, dáva zmysel zjednotiť aj prístup k historickým fondom: jeden zákon, jedno rozhranie, poriadok v tom.

Budeme potrebovať niekoho, kto tomu rozumie technicky aj..." hľadal slovo a našiel presne to, ktorého sa bála, „...štátnicky.“ Sára odpovedala, že sa teší na zadanie, a obaja vedeli, že jeden z nich klame, len sa nezhodli v tom, ktorý. Cestou domov, vo vlaku, si to preložila do svojho jazyka: vlna nula nebola koniec harmonogramu. Vlna nula bola príprava staveniska. Štát si najprv zamkol vlastnú minulosť – a teraz, s čistým stolom a jednoduchým rozhraním, sa ide venovať minulosti ostatných. Poradie migrácie bola zbraň; ona ju pomohla vyrobiť a odovzdať, a jediné, čo k nej stihla pridať, bola kľučka, o ktorej nikto nevie, či bude na správnej strane dverí.

Nikto v sále nevedel, koľko zámkov krajina v skutočnosti dostala. Sára to vedela presne: dva pre každého, tretí pre štát, štvrtý – ten sa nepočítal, ten oficiálne neexistoval, ten bol len spôsob skladania kľúčov, redundancia, dvakrát istené. Stála pod grafikou s dvomi zámkami a myslela na to, že celý jej odbor je nakoniec o jedinom: nie či sú dvere pevné, ale kto smie stáť pri nich s kľúčom, keď sa zhasne.

Doma, večer po tlačovke, si sadla za stôl a napísala dcére list. Robila to na papieri, perom, a potom list ofotila a papier spálila v dreze, lebo bola z generácie, ktorá už vedela, čo vydrží papier a čo vydrží fotka. List bol dlhý, o tom, prečo robila, čo robila, a čo nech si dcéra myslí o zámkoch, kľúčoch a štátoch, keď bude mať toľko rokov, koľko má dnes jej mama. Zašifrovala ho dvakrát, do dvoch súborov.

Prvý štátnym štandardom – jej vlastným dielom, hybridnou schémou z referenčnej implementácie, so všetkým, čo v nej bolo priznané aj nepriznané. Druhý svojím súkromným kľúčom, schémou, ktorú si skladala doma, po nociach, roky, a ktorú nikdy nikomu neukázala.

Jeden z tých dvoch súborov bol sľub. Druhý bol alibi. Ktorý je ktorý, sa ukáže o desať rokov – podľa toho, kto sa ho pokúsi otvoriť prvý.

Migrácia bežala podľa harmonogramu. Vlna nula sa uzavrela v decembri, s predstihom: archívy štátu, registre, interné siete, všetko zapečatené novým zámkom – odteraz štátu nepribúdala ani deň čitateľnej minulosti. Čo si kto stihol odložiť z drôtov predtým, to sa nahlas nerátalo. Rad občanov sa nepohol; kapacity, vysvetľoval hovorca, kapacity a kritickosť infraštruktúry. V dátových centrách na troch kontinentoch zatiaľ rástli zbierky starých obálok z celej krajiny, trpezlivo, úsporne, bez jediného porušeného zákona.

Stroje nečítali. Stroje ukladali.

Čas robil zvyšok – a čas, ako vedel každý v tej budove okrem tlačového odboru, nikdy nebol na strane tých, čo dostali zámky posledné.

Doslov

Sedem príbehov – a ani raz sa nič nevy lámalo. Prejdite si to spä tne: žiadne heslo nepadlo hrubou silou, žiadny trezor nepovolil, žiadny stroj neprekročil zadanie. Retrospektíva dešifrovala archívy ich právoplatným majiteľom. Ktobolkto len indexoval, čo už bolo verejné. Istota čítala pravdu – neskôr, ale svoju. Kľúč z rodinného úložiska uvoľnil podpis oprávnenej dedičky. Všetko legálne, všetko na objednávku, všetko presne. Keby ste chceli niekoho obžalovať, nájdete len zákazníkov.

Zlyhalo čosi staršie než technika: predstava, že mlčanie je stav. Nie je. Mlčanie je práca – a my sme ju delegovali. Na aplikácie, ktoré sľubovali „nikto, nikdy“, na routre so zaškrtnutým políčkcom, na správcov kľúčov, na štandardy, o ktorých sme nevedeli, že majú dátum spotreby. Sľuby dával človek a držať ich mala technika; lenže sľub technike nerozkazuje večne, len dovtedy, kým platí matematika jeho doby. Potom sľub nezomrie. Len změní majiteľa.

Všimnite si, na čo tajomstvá v tejto knihe zomierali. Nie na zradu – na blízkosť. Na správu sestre, ktorá potrebovala vedieť. Na spoveď, ktorá uľavila. Na listy, ktoré nešlo dopovedať nahlas. Špión by sa k ničomu z toho nedostal; archív to dostal zadarmo, lebo sme to sami odložili na miesta, ktoré vyzerali bezpečne. Uložiť teraz, dešifrovať neskôr – útočník nemusí vedieť čítať dnes. Stačí, že dnes zbiera. A zbiera sa už teraz, kým

čítate túto vetu, v skladoch, ktoré nikto neinzeruje a ktorých najcennejšou surovinou je naša dnešná úprimnosť.

Obrany, ktoré táto kniha našla, sú tri a žiadna nie je pohodlná. Viktorova: prečítajte ma teraz – jediná odpoveď na „prečítajú ťa neskôr“, ktorá funguje s istotou. Evi-na: zamknúť tak, aby kľúč nemal správcu, a uniesť, že s tajomstvom zomrie aj možnosť útechy. A Sárina: stavať dnes zámky, ktoré budú mať kľučku zvnútra, pre ľudí, ktorí sa ešte nenarodili. Všetky tri majú spoločné jedno – rátajú s časom ako s protivníkom, nie so spojencom.

Ostáva otázka, kvôli ktorej kniha vznikla, a nie je to otázka o kvantových strojoch. Čo máte odložené vy? Nie v skrini – v obáľkach. V starých vláknoch, v zálohách, v archívoch služieb, ktoré už neexistujú. Neponáhľajte sa s inventúrou; aj tak ju nedokončíte. Presnú kópiu vášho zoznamu totiž drží niekto iný a jeho pamäť je lepšia než vaša.

Čas nič nemaže. Čas ukladá.

A stroje sa naučili čakať s ním.

– *Rita Singula*

Ako táto kniha vznikla

Túto knihu sme vytvorili s výraznou pomocou nástrojov umelej inteligencie. Píšeme to otvorene, aby ste vedeli, čo držíte v ruke.

Čo urobil človek. Námet a myšlienkový základ knihy, jej stavbu, zadanie pre každú kapitolu, rozhodnutia o tom, čo v texte zostane a čo ide preč, a schválenie finálnej podoby pred vydaním. Bez tejto časti by kniha nevznikla – žiadny nástroj si ju nevymyslel sám.

Čo urobila umelá inteligencia. Prvé znenie kapitol podľa zadaní, redakčné pripomienky a revízie, jazykovú korektúru, ilustrácie a obálku.

Kto za to zodpovedá. Rita Singula je autorský pseudonym vydavateľstva. Za obsah knihy – za jej tvrdenia, fakty aj prípadné chyby – zodpovedá vydavateľ TriSoft Forever s.r.o., nie meno na obálke a nie použitý nástroj.

Podiel AI: text – prvý draft a korektúra · ilustrácie – generované